

**rijksuniversiteit
groningen**

**faculteit gedrags- en
maatschappijwetenschappen**

Smaken verschillen:

Hoe verschillende eetpatronen en politieke voorkeuren de opvattingen over overheidssturing op de vleesconsumptie beïnvloeden

Naam: Sanne Rienks (S4909046)

s.rienks.2@student.rug.nl

Begeleider: Kees van Veen

Tweede lezer: René Veenstra

Datum: 04-06-2025

Cursus: Bachelorwerkstuk Sociologie

Abstract

De vleesconsumptie in Nederland staat steeds vaker ter discussie vanwege de negatieve impact op klimaat, dierenwelzijn en gezondheid. Om de eiwittransitie te realiseren, kan de overheid ingrijpen op de vleesconsumptie en deze daarmee proberen terug te dringen. In dit onderzoek is gekeken naar de sociale factoren die samenhangen met steun voor overheidsmaatregelen voor het verminderen van vleesconsumptie. De centrale vraag is in hoeverre iemands eetpatroon en politieke voorkeur invloed hebben op de mate waarin hij of zij overheidsingrijpen op vleesconsumptie accepteert. Aan de hand van een kwantitatieve analyse van een bestaande dataset van ProVeg Nederland ($N=8754$) die is verzameld via een online vragenlijst zijn regressieanalyses uitgevoerd. De steekproef bevat respondenten met verschillende voedingspatronen (vleeseters, flexitariërs, vegetariërs, veganisten) en politieke voorkeuren (op een schaal van links naar rechts). Uit de resultaten blijkt dat mensen met een eetpatroon die (grotendeels) bestaat uit plantaardige eiwitten meer steun geven aan overheidsingrijpen op de vleesconsumptie dan mensen met een voedingspatroon met dierlijke eiwitten. De steun voor overheidsingrijpen op de vleesconsumptie neemt af naarmate iemand meer rechts is op de politieke schaal. Daarnaast blijkt dat politieke voorkeur vooral invloed heeft op de mening van vleeseters over overheidsingrijpen, terwijl plantaardige eters minder beïnvloed worden door hun politieke achtergrond. Dit betekent dat hoe rechtser iemand is op de politieke schaal, hoe groter de verschillen in acceptatie van overheidsingrijpen zijn tussen de verschillende eetpatronen. Deze bevindingen laten zien dat steun voor beleid niet alleen ideologisch, maar ook cultureel en gedragsmatig bepaald is. Dit is uit te leggen aan de hand van de verschillende normen van de eetpatronen en door middel van de culturele cognitie theorie. Het onderzoek benadrukt het belang van rekening houden met normen en overtuigingen in de ontwikkeling van duurzaam voedselbeleid.

Inhoud

1. Inleiding.....	4
2. Theorie	7
2.1 Normen	7
2.2 Culturele cognitie theorie.....	8
2.4 Leeftijd, geslacht en opleidingsniveau.....	11
3. Methoden	13
3.1. Dataset en procedure	13
3.2. Operationalisaties	14
3.2.1. Overheidsbemoeienis	14
3.2.2. Dieet	14
3.2.3. Politieke voorkeur (links/rechts).....	15
3.2.4. Controlevariabelen.....	15
3.3. Analyseopzet	16
4. Resultaten	18
4.1. Beschrijvende statistieken	18
4.1.1 Univariate resultaten.....	18
4.1.2 Bivariate statistieken.....	20
4.2. Modevaluatie.....	21
4.2.1. Modelfit	21
4.2.2 Assumpties	22
4.2.3. Multicollineariteit	23
4.2.4. Uitbijters.....	23
4.2.1. Hypothesetoetsing	24
5. Conclusie en discussie	28
5.1. Conclusie	28
5.2. Discussie.....	29
5.3. Toekomstig onderzoek	30
6. Literatuurlijst.....	33
7. Bijlage 1	38
8. Bijlage 2.....	46
8.1. Univariate statistieken	46

8.2. Bivariate analyses.....	53
8.3. Regressieanalyse	64
9. Bijlage 3.....	68
9.1. Assumptiecontrole	68
9.2. Invloedrijke punten en uitbijters.....	71
10. Bijlage 4: Toelichting.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
10.1. Deelopdracht 1: Onderzoeksopzet	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
10.2. Deelopdracht 2: Inleiding en theorie.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
10.3. Deelopdracht 3: Methoden, Bijlage 1 en Herziene Inleiding & Theorie	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
10.4. Deelopdracht 4: Resultaten, Bijlage 2 & 3	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
10.5. Deelopdracht 5: Conclusie en Discussie + Conceptversie .	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
10.6. Eindopdracht	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
10.7. Conclusie	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.

1. Inleiding

De consumptie van vlees wordt een steeds belangrijker onderwerp binnen het maatschappelijke en politieke debat (De Krom et al., 2021). De vleesproductie heeft namelijk aanzienlijke negatieve gevolgen voor het milieu en draagt bij aan de opwarming van de aarde (Hoek et al., 2021). Daarnaast draagt de productie van vlees bij aan ontbossing, grote hoeveelheden waterverbruik en de oplopende uitstoot van broeikasgassen (Steinfeld et al., 2006). Ook heeft de consumptie van vlees negatieve gevolgen voor de volksgezondheid. Een hoge vleesconsumptie verhoogt het risico op hart- en vaatziekten, diabetes type 2 en bepaalde vormen van kanker (Willett et al., 2019). Ondanks deze negatieve gevolgen wordt de vraag naar vlees almaar groter, wat zorgt voor een stijgende vleesproductie (Steinfeld et al., 2006).

Voor mens en milieu is het belangrijk dat de vleesproductie en de vleesconsumptie worden verminderd. Vleesproductie en vleesconsumptie staan nauw met elkaar verbonden: wanneer de individuele vleesconsumptie van mensen vermindert, zal er minder vraag zijn naar dierlijke producten. Door marktwerking zal er met de verminderde vraag vanuit de consument op termijn een minder groot aanbod zijn van de vleesproductie (McMullen & Halteman, 2019). Dit gaat beide kanten op. Wanneer de vleesproductie wordt verminderd, leidt dit tot een lagere vleesconsumptie. Een afname in vleesproductie resulteert in een kleiner aanbod van vlees op de markt, wat leidt tot hogere prijzen (Lusk & Tonsor, 2016). Hogere prijzen kunnen ervoor zorgen dat consumenten hun individuele vleesconsumptie verminderen (Van der Vliet et al., 2020). Om minder negatieve gevolgen van de vleesproductie en vleesconsumptie te ervaren, moet er een eiwittransitie tot stand komen. De eiwittransitie houdt in dat mensen meer plantaardige eiwitten moeten gaan eten en minder dierlijke eiwitten, zodat de negatieve gevolgen van vleesconsumptie verminderd worden.

Giddens (1991) stelt dat individuele gedragsverandering vaak onvoldoende is om grootschalige maatschappelijke problemen aan te pakken. Individuen kunnen ervoor kiezen om hun vleesconsumptie te verminderen, maar deze keuzes zijn vaak sterk beïnvloed door sociale, culturele en economische factoren. Beperkingen voor mensen bij het maken van niet-duurzame voedingskeuzes zijn de kosten, een gebrek aan kennis

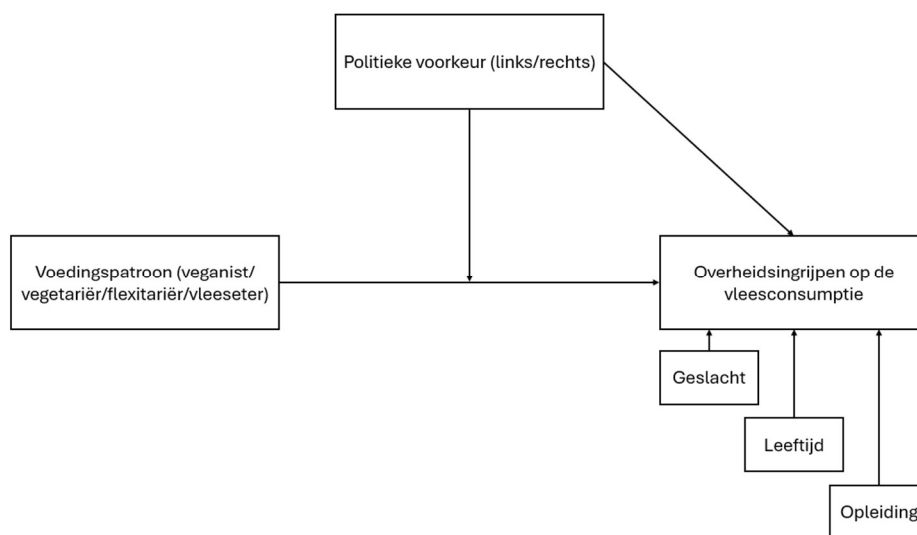
over de milieu-impact en de beperkte beschikbaarheid van duurzame opties (Verain, 2015). Grootschalige veranderingen, zoals een vermindering van de vleesconsumptie, vereisen collectieve actie. Dit kan tot stand komen door sturing van de overheid op de vleesconsumptie en -productie. Door middel van overheidsingrijpen, bijvoorbeeld door middel van subsidies voor plantaardige voeding of hogere belastingen op vlees, kunnen maatschappelijke normen worden gestuurd (Nyborg, 2016).

Om overheidsingrijpen op de consumptie tot stand te brengen, is er maatschappelijke steun nodig. Daarom is het interessant om te onderzoeken wie voor of tegen overheidsingrijpen in de vleesconsumptie is. Door verschillende voedingspatronen te bekijken, zoals veganistisch, vegetarisch, flexitarisch of vleesrijk, kan worden onderzocht in hoeverre iemands consumptie van plantaardige eiwitproducten samenhangt met diens opvattingen over overheidsingrijpen op de vleesconsumptie. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat veganisten de meeste plantaardige eiwitten eten van alle voedingspatronen, omdat zij helemaal geen dierlijke producten eten. Daarna volgen vegetariërs, omdat deze geen dierlijke eiwitten uit vleesconsumptie halen, maar wel dierlijke eiwitten halen uit bijvoorbeeld melk of eieren. Flexitariërs eten af en toe vlees en vervangen dit soms door plantaardige alternatieven, waardoor hun inname van plantaardige eiwitten doorgaans lager is dan die van vegetariërs. Vleeseters consumeren over het algemeen het minst plantaardige eiwitten, omdat zij het vaakst voor dierlijke eiwitten kiezen.

In de bestaande literatuur is er weinig bekend over wat mensen met verschillende voedingspatronen vinden van overheidsingrijpen op de vleesindustrie, vooral wat betreft de invloed van politieke voorkeur. Aangezien politieke voorkeur een grote rol speelt bij de acceptatie van overheidsbeleid, is het belangrijk om te begrijpen hoe dit van invloed is op de steun voor het ingrijpen op de vleesconsumptie. Dit onderzoek is een toevoeging voor de huidige literatuur en geeft inzicht in hoe bereid mensen zijn om de overheid de vleesconsumptie te laten sturen. Daarom is de volgende onderzoeksvraag opgesteld:

In hoeverre hangen de verschillende voedingspatronen samen met iemands mening over de vraag of de overheid mag sturen op de vleesconsumptie? Welke invloed heeft politieke voorkeur (op een schaal van links naar rechts) op dit verband?

Deze onderzoeksvraag is weergegeven in een onderzoeksmodel in Figuur 1. In dit onderzoek wordt met behulp van een hiërarchische lineaire regressieanalyse antwoord gegeven op deze onderzoeksvraag. De gebruikte dataset is afkomstig van ProVeg Nederland, die in 2023 een enquête heeft afgenomen onder ruim 9000 volwassen Nederlanders (ProVeg, 2024). In dit onderzoek zal de doelpopulatie dus ook de Nederlandse samenleving zijn. In samenwerking met Kieskompas werd onderzocht hoe Nederlanders denken over vleesconsumptie en de eiwittransitie. De resultaten geven inzicht in het publieke draagvlak voor deze transitie en de uiteenlopende motivaties en belemmeringen die mensen ervaren bij het verminderen van hun vleesconsumptie (ProVeg, 2024). In het volgende hoofdstuk wordt het theoretische model toegelicht aan de hand van bestaande normen, wereldbeelden en politieke voorkeuren.

Figuur 1: Het onderzoeksmodel

2. Theorie

Om de eiwittransitie realiteit te maken, kan de overheid ervoor kiezen om de vleesconsumptie proberen te beïnvloeden en die zo proberen te verlagen.

Voedingspatronen, zoals vleesconsumptie of een plantaardig dieet, zijn niet alleen persoonlijke keuzes, maar worden ook onder andere beïnvloed door heersende normen en wereldbeelden. Daarnaast speelt politieke oriëntatie een rol in de houding ten opzichte van overheidsingrijpen, net als geslacht, leeftijd en opleidingsniveau.

2.1 Normen

Het eten van vlees is in veel culturen de norm, wat betekent dat het de standaard is om vleeseter te zijn (Einhorn, 2020). Normen in voedselconsumptie verwijzen naar gedeelde opvattingen over wat als passend eetgedrag wordt gezien (Higgs & Thomas, 2015). Hier vallen voedselkeuzes, en dus ook de keuzes om wel of niet geheel plantaardig te eten, ook onder.

Om de eiwittransitie mogelijk te maken, moet de norm veranderen, bijvoorbeeld door middel van overheidsbeleid. Young (2015) stelt dat maatschappelijke normen voortdurend evolueren. Dit betekent dat de huidige norm, waarin eiwitten voornamelijk uit dierlijke producten worden gehaald, kan verschuiven naar een norm waarin plantaardige eiwitten de standaard zijn. Sociale normen hebben een sterke invloed op de mening en het gedrag dat individuen vertonen (Cialdini, 2003). Als er sprake is van een verandering van de norm, zullen mensen hier hun mening en eetgedrag op aanpassen (Higgs et al., 2019). Aan de andere kant kan een normverandering alleen plaatsvinden als de mensen in de samenleving hun mening en gedrag aanpassen, zodat er een nieuwe norm ontstaat.

Het is moeilijk om de eetconsumptie van mensen te veranderen, omdat het een gewoonte is (Einhorn, 2020). Beleidsverandering kan aanvankelijk zorgen voor een grote mate van weerstand, omdat mensen het bijvoorbeeld niet eens zijn met het beleid (Dent & Goldberg, 1999). In dit geval zullen vleeseters een grote weerstand hebben tegen het ingrijpen van de overheid op de vleesconsumptie, omdat het ervoor zorgt dat de norm van vleeseters moet veranderen. Veganisten en vegetariërs hebben al als norm om geen vlees te eten en halen de eiwitten in hun dieet al uit plantaardige eiwitten. Hierdoor

accepteren veganisten en vegetariërs overheidsinterventie op de vleesconsumptie waarschijnlijk eerder om de maatschappelijke normen verder te verschuiven. Overheidsbeleid op vleesconsumptie heeft namelijk geen directe individuele invloed op mensen die al geen vlees eten. Flexitariërs hebben al deels een nieuwe norm, maar hebben ook nog redenen om wel nog vlees te eten. Omdat flexitariërs al een gedeeltelijke normverandering in hun dieetkeuzes hebben omarmd, zullen zij waarschijnlijk eerder geneigd zijn overheidsinterventie te accepteren dan traditionele vleeseters, maar minder dan vegetariërs en veganisten (De Boer et al., 2017).

Een vergelijkbaar proces vond plaats tijdens het terugdringen van tabaksgebruik, waarbij in het begin veel weerstand was tegen overheidsbeleid. De weerstand nam af naarmate rookverboden werden genormaliseerd en de algemene maatschappelijke norm ontstond om minder te roken (Hamilton et al., 2008). Wanneer beleid wordt geïmplementeerd zal de sociale norm waarschijnlijk ook veranderen en de weerstand afnemen (Dent & Goldberg, 1999). Als bij de vleesconsumptie de norm ook verschuift, zal het aannemelijk zijn dat het eten van plantaardige eiwitten de nieuwe norm wordt. Het is dus waarschijnlijk dat overheidsingrijpen in de vleesconsumptie bijdraagt aan een eiwittransitie die grotendeels wordt geaccepteerd.

Al met al betekent het op basis van de verschillende normen die veganisten, vegetariërs, flexitariërs en vleeseters hebben dat ze verschillende meningen hebben over het overheidsingrijpen op de vleesconsumptie. Hieruit volgt de volgende hypothese:

Hypothese 1: De mate van acceptatie van overheidsingrijpen op de vleesconsumptie neemt toe naarmate iemands voedingspatroon meer plantaardige eiwitten bevat.

2.2 Culturele cognitie theorie

Mensen vormen een mening over overheidsingrijpen in overeenstemming met hun culturele wereldbeeld (Kahan & Braman, 2006). Dit betekent dat de focus minder ligt op de feitelijke consequenties van het overheidsingrijpen, maar meer op het wereldbeeld van de mensen waarmee ze redeneren. Mensen accepteren of verwerpen feitelijke beweringen over de gevolgen van overheidsingrijpen afhankelijk van hoe zij denken dat een goede samenleving eruit zou moeten zien. (Kahan & Braman, 2006).

Er bestaat een verschil in de wereldbeelden tussen vleeseters en niet-vleeseters, wat invloed heeft op de perceptie van overheidsbeleid over vleesconsumptie (Stanley, 2021). Vleeseters zien beleid om de vleesconsumptie te verminderen vaker als een beperking van persoonlijke vrijheid en economische vrijheid. De keuze om wel of niet vlees te eten wordt hen als gevolg van overheidsingrijpen afgenomen of moeilijk gemaakt, waardoor er minder keuzevrijheid zal zijn (Oleschuk et al., 2019). Volgens Piazza et al. (2015) rechtvaardigen vleeseters hun vleesconsumptie op basis van 4Ns: (1) het eten van vlees is Natuurlijk, iets wat mensen biologisch gezien doen; (2) het eten van vlees is Noodzakelijk voor menselijke gezondheid; (3) het is Normaal, omdat het de norm is; en het is *Nice*, want het is lekker. Op basis van deze rechtvaardigingen kiezen vleeseters bewust voor het consumeren van vlees. Als er beleid komt om vleesconsumptie te verbieden of te verminderen, zouden vleeseters het gevoel kunnen krijgen dat ze minder keuzevrijheid hebben. Dit is mogelijk in strijd met hun persoonlijke idealen. Er is dus onder vleeseters een mindere mate van acceptatie voor overheidsingrijpen dan bij mensen die al minder of geen dierlijke eiwitten in hun voedingspatroon hebben.

Daarentegen hebben vegetariërs en veganisten een wereldbeeld dat de focus legt op altruïstische waarden en een niet-traditionele levenswijze (Ruby, 2011; Dietz et al., 1995). Altruïstische waarden stellen dat een vegetarisch dieet het milieu, het dierenwelzijn en de algemene volksgezondheid ten goede komt (Kalof et al., 1999). Doordat vegetariërs en veganisten vaker deze waarden hebben, zullen beleidsmaatregelen om de vleesconsumptie te verlagen beter aansluiten bij hun eigen wereldbeeld. Dit zal zorgen dat er bij vegetariërs en veganisten acceptatie zal zijn voor overheidsingrijpen op de vleesconsumptie. Veganisten en vegetariërs verschillen onderling in het feit dat veganisten helemaal geen dierlijke producten eten en vegetariërs nog wel in enige mate. Veganisten zijn meer tegen de vleesindustrie en vleesconsumptie zijn dan vegetariërs, wat betekent dat veganisten waarschijnlijk nog een grotere mate van acceptatie voor overheidsingrijpen op de vleesindustrie hebben dan vegetariërs (Martinelli & Berkmaniené, 2018).

Flexitariërs bevinden zich in een tussenpositie binnen het voedingsspectrum en binnen het culturele wereldbeeld van vleeseters en niet-vleeseters. Flexitariërs eten minder

vlees dan vleeseters, maar toch bestaat hun dieet niet alleen maar uit plantaardige eiwitten, zoals bij de veganisten en de vegetariërs. Omdat flexitariërs wel kiezen om vlees te eten, zullen ze dit op dezelfde manier rechtvaardigen als vleeseters. Mensen kiezen om vlees te eten, omdat ze het Natuurlijk, Noodzakelijk, Normaal en *Nice* vinden (Piazza et al., 2015). Evenals bij vleeseters zullen flexitariërs minder keuzevrijheid hebben als de vleesconsumptie wordt gestuurd door de overheid. Aan de andere kant hebben flexitariërs al wel gekozen om te minderen met het eten van vlees, bijvoorbeeld om milieu- of gezondheidsredenen. Net zoals bij veganisten en vegetariërs is het overheidsbeleid dus wel meer in lijn met de idealen van flexitariërs. Flexitariërs hebben daarom waarschijnlijk een grotere acceptatie van overheidsingrijpen op de vleesconsumptie dan vleeseters, maar een minder grote acceptatie dan vegetariërs en veganisten.

Concluderend betekent dit dat op basis van de verschillende wereldbeelden die veganisten, vegetariërs, flexitariërs en vleeseters hebben dat ze verschillende meningen hebben over het overheidsingrijpen op de vleesconsumptie. Dit leidt tot de eerste hypothese:

Hypothese 1: De mate van acceptatie van overheidsingrijpen op de vleesconsumptie neemt toe naarmate iemands voedingspatroon meer plantaardige eiwitten bevat.

2.3 Politieke voorkeur

De acceptatie van overheidsbeleid over de vleesconsumptie kan variëren afhankelijk van politieke oriëntatie. Uit een onderzoek van LTO (Sonnema, 2020) blijkt dat GroenLinks-, D66- en ChristenUnie-stemmers het verminderen van de vleesconsumptie het belangrijkst vinden. Deze partijen worden doorgaans gezien als linkse of middenpartijen. PVV-, Forum voor Democratie- en CDA-stemmers vinden het verminderen van de vleesconsumptie het minst belangrijk en deze partijen worden juist als rechts beschouwd (LTO, 2020). Dit komt doordat linkse stemmers vaker egalitaire waarden hebben dan rechts stemmers en milieu- en gezondheidsrisico's van vleesconsumptie belangrijker vinden (Stanley, 2021). Rechtse stemmers hebben vaker individualistischere waarden, waardoor overheidsbeleid gezien wordt als een inbreuk op persoonlijke keuzevrijheid (Schwartz et al., 2010). Dit suggereert dat linkse kiezers meer

openstaan voor overheidsinterventies op dit gebied, terwijl rechtse kiezers minder voor overheidsingrijpen zijn.

Een belangrijk verschil tussen linkse en rechtse ideologieën is de nadruk op collectieve verantwoordelijkheid versus individuele keuzevrijheid. Linkse partijen steunen vaker overheidsinterventies om maatschappelijke problemen aan te pakken, terwijl rechtse partijen de vrije markt en persoonlijke verantwoordelijkheid benadrukken (Purko et al., 2011). Hierdoor accepteren rechtse kiezers over het algemeen minder overheidsingrijpen dan linkse kiezers. Dit geldt ook voor beleid rond vleesconsumptie, waarbij rechtse mensen minder geneigd zijn overheidssturing te steunen dan linkse mensen. Hieruit volgt de volgende hypothese:

Hypothese 2: De mate van acceptatie van overheidsingrijpen op de vleesconsumptie neemt af naarmate iemand meer rechts is op de politieke schaal.

Linkse kiezers staan over het algemeen positiever tegenover overheidsinterventies. Zij zien regulering van vleesconsumptie vaker als een manier om maatschappelijke problemen zoals klimaatverandering en volksgezondheid aan te pakken. Personen met een linkse politieke voorkeur steunen overheidsingrijpen over het algemeen meer, ongeacht hun voedingspatroon. Dit zorgt er dus waarschijnlijk voor dat de verschillen van acceptatie of de overheid in mag grijpen op de vleesconsumptie tussen de voedingspatronen kleiner zijn. Rechtse kiezers hechten daarentegen meer waarde aan individuele vrijheid. Daardoor zullen vleeseters in deze groep eerder geneigd zijn overheidsregulering van vleesconsumptie af te wijzen. Daarbij kan het zo zijn dat niet-vleeseters ook binnen rechtse kringen bepaalde principes hanteren die hun voedingskeuze ondersteunen waardoor zij alsnog meer openstaan voor regulering dan vleeseters. Op basis hiervan is de volgende hypothese opgesteld:

Hypothese 3: De verschillen tussen voedingspatronen (vleeseter, flexitariër, vegetariër, veganist) in de mate van acceptatie van overheidsingrijpen op vleesconsumptie worden groter naarmate iemand rechtser is op de politieke schaal.

2.4 Leeftijd, geslacht en opleidingsniveau

In dit onderzoek wordt er gebruik gemaakt van drie controlevariabelen, omdat sommige persoonskenmerken ervoor kunnen zorgen dat men anders denkt over

overheidsingrijpen op de vleesconsumptie, los van het voedingspatroon dat mensen hebben.

Leeftijd kan invloed hebben op de mate waarin iemand overheidsingrijpen accepteert. Jongere generaties zijn over het algemeen milieubewuster en staan vaker positiever tegenover duurzaam beleid dan oudere generaties (Hersch, 2006). Daarnaast kan leeftijd invloed hebben op het voedingspatroon, want jongere mensen hebben vaker een vegetarisch of veganistisch dieet in vergelijking met oudere mensen (De Boer et al., 2017; Aiking, 2008). Ook kan leeftijd politieke voorkeur beïnvloeden, aangezien jongeren vaker progressief en links georiënteerd zijn en ouderen vaker conservatief en rechts (Peterson, 2019).

Geslacht speelt een rol bij zowel voedingspatroon als politieke oriëntatie, wat beide relevant is voor de houding ten opzichte van overheidsingrijpen. Vrouwen eten over het algemeen minder vlees dan mannen en hebben vaker een voedingspatroon met minder vlees (Van Doorslaer, 2017). Hierdoor kunnen ze meer geneigd zijn om overheidsmaatregelen die vleesconsumptie reguleren te steunen. Daarnaast zijn vrouwen vaker politiek links georiënteerd dan mannen (Inglehart & Norris, 2000). Dit betekent dat dit ook invloed kan hebben naar het beeld over overheidsingrijpen in de vleesconsumptie.

Opleidingsniveau kan de houding ten opzichte van overheidsingrijpen op de vleesconsumptie beïnvloeden. Hoger opgeleiden eten namelijk vaker vegetarisch of veganistisch, waardoor ze overheidsingrijpen op de vleesconsumptie eerder zullen steunen (Yang et al., 2020). Verder hebben hoogopgeleide mensen vaker een linkse politieke voorkeur, waardoor ze overheidsingrijpen meer steunen dan laagopgeleide mensen (Attewell, 2021).

3. Methoden

In dit hoofdstuk worden de methoden van het onderzoek besproken. Eerst wordt een beschrijving gegeven van de gebruikte dataset. Vervolgens wordt er ingegaan op de operationalisaties van de variabelen. Een volledige beschrijving van de operationalisaties is te vinden in Bijlage 1. Tot slot wordt de analyse-opzet beschreven.

3.1. Dataset en procedure

In dit onderzoek is een secundaire dataset gebruikt van ProVeg. ProVeg is een internationale non-profitorganisatie met als missie om tegen 2040 de wereldwijde consumptie van dierlijke producten te halveren (ProVeg, 2024a). ProVeg doet onderzoek naar consumentengedrag en de obstakels die mensen ervaren bij de overstap naar een plantaardiger dieet (ProVeg, 2024a). Met dit onderzoek brengt ProVeg in kaart hoe Nederlanders denken over het consumeren van minder vlees en meer plantaardige voeding. Ze kijken welke groepen mensen hiervoor openstaan, wat hen motiveert en ook welke obstakels er nog zijn. Met deze inzichten willen ze manieren vinden om het makkelijker en aantrekkelijker te maken voor mensen om vaker plantaardig te eten. Dit kan bijdragen aan het maken van beleid en initiatieven die aansluiten bij de behoeften van consumenten, zodat de eiwittransitie versneld kan worden (ProVeg, 2024b). Het onderzoek is uitgevoerd door Kieskompas, een onderzoeksbureau gespecialiseerd in maatschappelijke meningen (Kieskompas, n.d.).

De vragenlijst is afgenomen bij het vaste panel van Kieskompas in eind juli en begin augustus 2023. In de totale steekproef hebben 9.842 deelnemers meegedaan met een leeftijd tussen de 18 en 99 jaar. De deelnemers zijn via e-mail benaderd. De uiteindelijk gebruikte steekproef bevat 8.754 respondenten, omdat deelnemers die de benodigde vragen niet volledig hebben ingevuld zijn weggelaten. Verder stelt Proveg (2024b) dat het een representatieve steekproef is voor de volwassen Nederlandse samenleving.

Wanneer de missende waarden uit de dataset worden verwijderd en de resulterende steekproef wordt vergeleken met de Nederlandse populatie, vallen er enkele verschillen op. Zo is de gemiddelde leeftijd van inwoners van Nederland 42,4 jaar oud en in de steekproef is de gemiddelde leeftijd 56,97 jaar oud (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2022A). Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat in de dataset alleen maar mensen

boven de 18 hebben meegedaan. Daarnaast bestaat de Nederlandse samenleving uit 49,7% mannen en 50,3% vrouwen, maar in de gebruikte dataset is er een verdeling van 58,0% mannen en 42,0% vrouwen (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2022B). De verdeling van de steekproef komt dus niet helemaal overeen met de verdeling van geslacht en leeftijd in de populatie. Bij de vragenlijst is er gebruikgemaakt van zelfrapportage, wat een goede manier is om onderzoek te doen naar milieugedrag, omdat er vaak bij dit onderwerp geen sprake is van *socially desirable respondig* (Milfont, 2008). Dit betekent dat respondenten de vragen over milieugedrag vaak naar waarheid invullen, zonder dat er een bias bij komt kijken.

3.2. Operationalisaties

In deze paragraaf worden de variabelen beschreven die zijn gebruikt voor dit onderzoek.

3.2.1. Overheidsbemoeienis

De mening ten aanzien van overheidsingrijpen op de vleesconsumptie wordt gemeten door de vraag: “Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van (0) 'De overheid moet zich niet bemoeien' naar (10) 'De overheid mag het gebruik van dieren als voedsel verbieden’?”. Als richtlijn wordt de variabele geïnterpreteerd dat een score van 0 betekent dat de overheid zich niet met vleesconsumptie moet bemoeien, een score van 5 aangeeft dat de overheid inwoners mag sturen, en een score van 10 inhoudt dat de overheid de vleesconsumptie mag verbieden. Verder wordt het antwoord (99) “geen mening/weet ik niet” opgegeven als missing data. Bij deze variabele geldt dat een hogere score betekent dat de respondent een grotere mate van overheidsbemoeienis accepteert.

3.2.2. Dieet

Het voedingspatroon van de respondenten is gemeten door de vraag “Bent u...” waarop de respondenten konden antwoorden met (1) veganist, (2) vegetariër, (3) flexitariër of (4) vleeseter. Dit is een nominale variabele waar een dummyvariabele van is gemaakt, om deze categorische variabele zo op te kunnen nemen in het lineaire regressiemodel. Omdat regressiemodellen alleen met numerieke waarden kunnen werken en de dieetcategorieën geen natuurlijke ordening hebben, is het nodig om de nominale variabele om te zetten in meerdere dummy variabelen. Hierbij is 'vleeseter' als

referentiegroep gekozen om de effecten van de andere voedingspatronen ten opzichte van deze groep te kunnen interpreteren

3.2.3. Politieke voorkeur (links/rechts).

De politieke voorkeur van de respondenten op een schaal van links/recht wordt gemeten door de vraag “Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van links (0) naar rechts (10)?”. Deze schaal loopt van 0=links tot 10=rechts. Verder wordt het antwoord (99) “geen mening/weet ik niet” opgegeven als missing data. Deze variabele wordt gecentreerd, zodat de multicollineariteit wordt verminderd. Dit is gedaan door van de variabelen het gemiddelde af te trekken. De interacties zijn gemaakt door de variabele Politieke voorkeur te vermenigvuldigen met de dummyvariabelen van Dieet.

3.2.4. Controlevariabelen

Geslacht is gemeten door de vraag “Wat is uw geslacht?”. Respondenten konden antwoorden met (1) man en (2) vrouw. De variabele is hergecodeerd tot een dummy-variabele met antwoordcategorieën 0=man, 1=vrouw.

Leeftijd is gemeten door de vraag “Wat is uw geboortjaar?”. Op basis van de geboortedata zijn de leeftijden berekend. Deze variabele is gecentreerd om multicollineariteit tegen te gaan.

De opleiding van de respondenten is gemeten door de vraag “Wat is de hoogste opleiding die u heeft afgemaakt?”. Respondenten konden antwoorden met (1) WO doctoraal of master, (2) HBO/WO bachelor of kandidaats, (3) HAVO/VWO bovenbouw, WO/HBO propedeuse, (4) MBO 2-3-4, of MBO voor 1998, (5) Eerste drie jaar HAVO/VWO, MAVO, VMBO (theoretisch en gemengde leerweg), (6) MBO 1, LBO, VBO, VMBO (kader- en beroepsgerichte leerweg), (7) Basisonderwijs, (8) Geen onderwijs of (99) Weet ik niet/geen opgave. Deze variabele is omgedraaid, zodat een hogere score op deze variabele ook een hoger niveau van onderwijs aangeeft. Deze variabele wordt in de lineaire regressieanalyse gebruikt als continue variabele. Deze variabele is daarom gecentreerd, om multicollineariteit tegen te gaan. Verder wordt het antwoord (99) “geen mening/weet ik niet” opgegeven als missing data.

3.3. Analyseopzet

In dit onderzoek is een hiërarchische lineaire regressieanalyse gebruikt om antwoord te geven op de onderzoeksvraag. Er is sprake van een moderatie-analyse, dus er wordt gekeken of de politieke voorkeur van iemand invloed heeft op het verband tussen dieet en acceptatie van overheidsingrijpen op de vleesconsumptie. Om de onderzoeksvraag te beantwoorden en de hypothesen te controleren, worden er vier modellen geschat. De mening over het ingrijpen van de overheid op de vleesconsumptie is de afhankelijke variabele.

Als eerste wordt de afhankelijke variabele, de mening van de respondenten over of de overheid mag ingrijpen op de vleesconsumptie (voortaan naar verwezen als: Overheidsbemoeienis), voorspeld door middel van de drie controlevariabelen: Geslacht, Leeftijd en Opleidingsniveau.

In het tweede model wordt de eerste onafhankelijke variabele toegevoegd: Dieet. Hier wordt Overheidsbemoeienis voorspeld door middel van Geslacht, Leeftijd, Opleidingsniveau en de verschillende dummy's van Dieet. Hierin wordt gekeken naar het directe effect wat Dieet heeft op Overheidsbemoeienis.

In het derde model wordt gekeken naar het directe effect van de moderatievariabele door Politieke voorkeur toe te voegen aan het model. Overheidsbemoeienis wordt hier voorspeld door middel van Geslacht, Leeftijd, Opleidingsniveau, Dieet en Politieke voorkeur.

In het vierde model wordt de interactie tussen de moderatorvariabele, Politieke voorkeur, en de eerste onafhankelijke variabele, Dieet, toegevoegd.

Overheidsbemoeienis wordt hier voorspeld door middel van Geslacht, Leeftijd, Opleidingsniveau, Dieet, Politieke voorkeur en de interactie tussen Dieet en Politieke voorkeur. De assumptiecontrole van het lineaire regressiemodel zal op het vierde model worden uitgevoerd.

Model 2 wordt gebruikt om te kijken naar het directe effect van Dieet. Model 3 zal worden gebruikt om uitspraken te doen over de directe effecten die Dieet en Politieke voorkeur op Overheidsbemoeienis hebben. Model 4 zal worden gebruikt om te kijken

hoe Politieke voorkeur invloed heeft op het verband tussen Dieet en Overheidsbemoeienis.

Er wordt niet alleen gekeken naar de interpretaties van de hellingen, maar ook naar de fit van de modellen. Dit wordt gedaan door te kijken naar de partiële F-score en de verklaarde variantie. Verder wordt er gekeken naar de vier assumpties voor lineaire regressie en wordt de VIF-score berekend om te controleren voor multicollineariteit. Als laatste is er aandacht voor de uitbijters die in de analyse zitten en wordt de analyse nogmaals uitgevoerd zonder uitbijters.

4. Resultaten

4.1. Beschrijvende statistieken

4.1.1 Univariate resultaten

Voor alle variabelen in het onderzoeksmodel zijn de univariate statistieken berekend. De univariate statistieken betreffen het gemiddelde, de standaarddeviatie en de vijf-getallensamenvatting. In Bijlage 2 staan de volledige univariate statistieken van alle variabelen. Als eerst worden kort de opvallendste univariate statistieken van de volledige dataset met missende waarden besproken. Daarna worden de missende waarden uit de dataset verwijderd en wordt er dieper ingegaan op de verdeling van de variabelen. De univariate statistieken van de dataset zonder missende waarden geven een overzicht van de verdelingen van de variabelen en staan in Tabel 1. Op basis van deze gegevens kunnen de univariate verdelingen van de zes variabelen als volgt worden beschreven.

Als er wordt gekeken naar de volledige dataset inclusief missende waarden. De verschillen tussen de univariate beschrijvingen met en zonder missende waarden zijn niet groot. De grootste verschillen zitten in de samenstelling van de groepen van de nominale variabelen. In de originele dataset zitten procentueel meer veganisten en vegetariërs, maar minder flexitariërs en vleeseters (3,1% veganist; 7,3% vegetariër; 47,0% flexitariër; 42,5% vleeseter). Daarnaast is Geslacht gelijk verdeeld in de volledige dataset (53,3% man; 39,6% vrouw). In Bijlage 2 staat de volledige univariate beschrijving van de dataset inclusief missende waarden. Vanaf nu wordt alleen nog maar de dataset zonder missende waarden gebruikt.

De variabele Overheidsbemoeienis laat een relatief grote spreiding zien. De mediaan (5,00) ligt precies in het midden van de schaal, wat duidt op een vrij evenwichtige verdeling tussen respondenten die weinig, matig of veel Overheidsbemoeienis ondersteunen. Tegelijk wijst de standaarddeviatie op een aanzienlijke spreiding in meningen binnen de steekproef (*gemiddelde*= 4,68; *sd*= 2,93).

Bij de variabele Dieet is te zien dat er een ongelijke verdeling is binnen de groepen. Veruit de grootste groep bestaat uit flexitariërs (49,6%). Daarna is de groep van de vleeseters het grootst (41,6%). Veel kleiner zijn de groepen van vegetariër en veganist, waarbij

veganist slecht een hele klein deel van de respondenten omvat (7,2% vegetariër; 1,6% veganist).

De variabele Politieke voorkeur is gelijkmatig opgebouwd, met een symmetrische verdeling die mooi te zien is aan de mediaan en kwartielen (*mediaan*=5,00; *eerste kwartiel*= 3,00; *derde kwartiel*= 7,00). Er is sprake van een grote spreiding in de voorkeuren, van uiterst links tot uiterst rechts, en de standaarddeviatie bevestigt die diversiteit (*gemiddelde*= 5,00; *sd*= 2,44).

De verdeling van de binaire variabele Geslacht is niet gelijk: mannen zijn oververtegenwoordigd in deze steekproef (58% man; 42% vrouw).

De variabele Leeftijd laat een brede spreiding zien, met een minimum van 18 jaar en een maximum van 99 jaar. De mediaan suggereert dat de steekproef aan de oudere kant is (*mediaan* = 60,00). Ook het verschil tussen het eerste en derde kwartiel wijst op een oudere en diverse steekproef (*gemiddelde*= 56,97; *sd*= 15,81; *eerste kwartiel*= 47,00; *derde kwartiel*= 69,00).

Tot slot laat Opleidingsniveau een gevarieerde verdeling zien. De grootste groep is de groep van de mensen die HBO/WO bachelor of kandidaatsexamen hebben gedaan (25,6%). De kleinste groep bestond uit mensen die helemaal geen onderwijs hebben gevolgd (<0,1%; *n*= 3). Omdat deze variabele als een continue variabele in de lineaire regressieanalyse is opgenomen, is in de tabel het gemiddelde, de standaarddeviatie en de vijfgetallensamenvatting weergegeven. Hieraan is ook te zien dat er een redelijk grote spreiding is (*gemiddelde*= 6,05; *sd*= 1,49).

Tabel 1: Beschrijving van de continue variabelen zonder missende waarden: gemiddelde (standaarddeviatie) en de vijf-getallensamenvatting (N=8754)

<i>Variabele</i>	<i>Gemiddelde (SD)</i>	<i>Minimum</i>	<i>Eerste kwartiel</i>	<i>Mediaan</i>	<i>Derde kwartiel</i>	<i>Maximum</i>
Overheidsbemoeienis	4,68(2,93)	0	2,00	5,00	7,00	10,00
Dieet (veganist=1; vegetariër=2; flexitariër=3; vleeseter=4)	1,6% veganist; 7,2% vegetariër; 49,6% flexitariër; 41,5% vleeseter	1	3,00	3,00	4,00	4,00
Politieke voorkeur	5,00(2,44)	0	3,00	5,00	7,00	10,00
Geslacht (man=0; vrouw=1)	58,0% man; 42,0% vrouw	1,00	1,00	1,00	2,00	2,00
Leeftijd	56,97(15,81)	18	47,00	60,00	69,00	99,00
Opleidingsniveau	6,05 (1,49)	1,00	5,00	6,00	7,00	8,00

*Bij nominale variabelen Dieet en Geslacht is de frequentieverdeling vermeld in percentages

4.1.2 Bivariate statistieken

Tussen alle variabelen in het onderzoeksmodel zijn ook de bivariate statistieken berekend en weergegeven in Tabel 2. Deze bivariate statistieken geven een beeld van hoe de variabelen met elkaar samenhangen. De meest interessante bevindingen uit Tabel 2 worden hieronder besproken.

Ten eerste is het verband tussen Overheidsbemoeienis en Dieet relatief sterk en positief ($r = 0,54$; $p < 0,01$). Ook tussen Overheidsbemoeienis en Politieke voorkeur is een redelijk sterk verband zichtbaar, maar dan negatief ($r = -0,51$; $p < 0,01$). Dit suggereert dat respondenten met een rechtser politieke voorkeur minder geneigd zijn om Overheidsbemoeienis te steunen. Verder blijkt er een matig positief verband te bestaan tussen Dieet en Politieke voorkeur ($r = 0,44$; $p < 0,01$).

Verder is er een zwakke maar significante samenhang tussen Geslacht en Dieet (*Cramer's V* = 0,28; $p < 0,01$) en Geslacht en Politieke voorkeur (*Cramer's V* = 0,22; $p < 0,01$). Dit betekent dat er lichte verschillen bestaan in dieetkeuzes en politieke voorkeuren tussen mannen en vrouwen. Ook het verband tussen Geslacht en Overheidsbemoeienis is significant, al is deze zwakker (*Cramer's V* = 0,18; $p < 0,01$).

De variabele Leeftijd vertoont alleen zwakke samenhangen met de andere variabelen. De verbanden met Overheidsbemoeienis ($r = -0,11$), Dieet ($r = 0,15$) en Politieke voorkeur ($r = 0,12$) zijn wel allemaal significant ($p < 0,01$), maar relatief klein. Dit wijst erop dat leeftijd wel enigszins samenhangt met de genoemde houdingen en gedragingen, maar geen sterke samenhang is.

Tot slot laat Opleidingsniveau zwakke tot matige verbanden zien met meerdere variabelen, waaronder Overheidsbemoeienis ($r = 0,26$; $p < 0,01$), Dieet ($r = 0,15$; $p < 0,01$) en Politieke voorkeur ($r = 0,22$; $p < 0,01$). Daarnaast zijn er ook zwakke maar significante verbanden met Geslacht (*Cramer's V* = 0,12; $p < 0,01$) en Leeftijd ($r = 0,25$; $p < 0,01$).

Alle verbanden in de tabel zijn significant, maar van lage tot matige sterkte. Dit komt mede door de grote steekproefomvang. Er zijn geen aanwijzingen voor zeer sterke correlaties, wat suggereert dat de kans op multicollineariteit tussen de variabelen klein is.

Tabel 2: Correlaties en associatiematen van alle variabelen die zijn opgenomen in de analyse (N=8754).

	Overheidsbemoeienis	Dieet	Politieke voorkeur	Geslacht	Leeftijd
Overheidsbemoeienis	-				
Dieet	0,54** ^c	-			
Politieke voorkeur	-0,51** ^a	0,44** ^c	-		
Geslacht	0,18** ^c	0,28** ^b	0,22** ^c	-	
Leeftijd	-0,11** ^a	0,15** ^c	0,12** ^a	0,05** ^c	-
Opleiding	0,26** ^c	0,15** ^b	0,22** ^c	0,12** ^b	0,25** ^c

^a Pearson correlatie; ^b Cramer's V; ^c Correlatie op basis van ANOVA R^2

**Significant bij $p < 0,01$; tweezijdige toets, Cramer's V

4.2. Modevaluatie

In deze paragraaf wordt de kwaliteit van de onderzoeksmodellen beoordeeld. Dit is essentieel om de betrouwbaarheid van de resultaten te kunnen inschatten. Om de kwaliteit van de onderzoeksmodellen te beoordelen, wordt er gekeken naar de modelfit, de aannames, multicollineariteit en uitbijters. In Bijlage 3 wordt de volledige modevaluatie getoond. In Tabel 3 staan de resultaten van een lineaire regressieanalyse op Overheidsbemoeienis.

4.2.1. Modelfit

In het eerste model worden Geslacht, Leeftijd en Opleidingsniveau opgenomen als voorspellers van Overheidsbemoeienis. Dit model verklaart een relatief klein deel van de variantie in de afhankelijke variabele, wat suggereert dat deze controlevariabelen slechts in beperkte mate verklarend zijn voor de uitkomst ($R^2=0,09$). Het model is wel significant, wat betekent dat door toevoeging van de controlevariabelen het eerste model significant beter is dan het lege model ($F(3,8750)=282,02$; $p < 0,01$).

Wanneer in model 2 de verschillende dummy's van Dieet worden toegevoegd, neemt de verklaarde variantie flink toe ($R^2=0,31$). De toename in modelverklaring is significant (*partiële* $F(3,8747)=918,87$; $p < 0,01$).

In model 3 wordt Politieke voorkeur toegevoegd als extra predictor, waardoor de verklaarde variantie weer stijgt ($R^2=0,39$). De toename in verklaarde variantie ten opzichte van model 2 is significant (*partiële* $F(1, 8746)=1206,55$; $p < 0,01$).

In model 4 wordt met toevoeging van de interactietermen geen nieuwe variantie verklaard, maar is er nog steeds sprake van een significant beter model dan de vorige (*partiële* $F(3, 8743)=5,92$; $p<0,01$). Dit komt doordat de hellingen van de interactievariabelen wel significant zijn. Waarschijnlijk is de grote steekproef hier de verklaring voor. Een totale verklaarde variantie van 39% is redelijk goed in een lineaire regressieanalyse.

4.2.2 Assumpties

Voor lineaire regressie zijn er vier assumpties waar het model aan moet voldoen, namelijk die van onafhankelijke waarnemingen, lineariteit, homoscedasticiteit en een normale verdeling van de residuen. Een uitgebreide controle van de assumpties staat in Bijlage 3.

De assumptie over onafhankelijke waarnemingen stelt dat er geen samenhang bestaat tussen de antwoorden van de respondenten. De enquête is verspreid via de mail onder de deelnemers van het Kieskompas. Dit betekent dat er geen aanwijzing is dat de antwoorden van de respondenten onderling afhankelijk zijn. Er wordt dus voldaan aan de assumptie van onafhankelijke waarnemingen.

De assumptie van lineariteit houdt in dat er een lineair verband bestaat tussen de onafhankelijke variabelen en de afhankelijke variabele. Het residuenplot laat een opvallend patroon zien: in plaats van een willekeurige spreiding zijn de residuen geordend in diagonale stroken. Dat wijst erop dat de relatie tussen de voorspellingen en de uitkomsten niet helemaal netjes lineair verloopt. Dit patroon hangt waarschijnlijk samen met de manier waarop de antwoorden zijn gemeten, namelijk op een schaal van 0 tot 10. Toch is het een teken dat het model hier niet perfect aansluit. In de partiele regressie plots is dat soort patroon echter niet zichtbaar. Daar lijken de verbanden tussen de voorspellingen en de afzonderlijke verklarende factoren wel redelijk rechtlijnig te verlopen. Al met al lijkt de aanname van lineariteit niet helemaal voldaan, maar ook niet ernstig geschonden.

Homoscedasticiteit is de aanname dat de spreiding van de residuen constant is. In het residuen plot is er geen duidelijke toename of afname van spreiding van de residuen. De spreiding lijkt relatief constant te blijven en er is geen sprake van een trechtersvorm. Op

basis hiervan kunnen we zeggen dat de aanname van homoscedasticiteit niet geschonden is.

De aanname over de normaal verdeelde residuen wordt getoetst door te kijken naar de verdeling van de residuen en het PP-plot. Het histogram toont een duidelijk klokvormig patroon wat sterk lijkt op een normale verdeling. In het PP-plot is te zien dat de punten vrij exact op de lijn liggen, wat wederom duidt op de normale verdeling.

Concluderend betekent dit dat er geen enkele aanname wordt geschonden. Een voorzichtige interpretatie is wel belangrijk, omdat er niet helemaal wordt voldaan aan de assumptie van lineariteit.

4.2.3. Multicollineariteit

Bij multicollineariteit is er sprake van te grote samenhang tussen de variabelen in het model. Uitspraken over multicollineariteit worden gedaan op basis van de VIF-scores, want deze scores zijn een maat om multicollineariteit te meten. De VIF-scores zijn te zien in Tabel 3 aan het eind van dit hoofdstuk. Gebruikelijk wordt een VIF-score van meer van 4 gezien als een aanwijzing van te sterke samenhang. In Tabel 3 is te zien dat de dummy Flexitariër en de interactie tussen Flexitariër en Politieke voorkeur beide een VIF-score hebben van groter dan 4 ($VIF_{\text{flexitariër}} = 8,08$; $VIF_{\text{flexitariër} \cdot \text{politiekevoorkeur}} = 6,67$). Verder heeft ook Vegetariër een te hoge VIF-score ($VIF_{\text{vegetariër}} = 4,43$). Dit betekent dus dat er sprake is van een te grote onderlinge samenhang. Hier moet rekening mee gehouden worden tijdens de interpretatie.

4.2.4. Uitbijters

Uitbijters zijn de extreme waarden in een dataset en hierdoor zouden er vertekeningen in de resultaten kunnen optreden. Het is dus van belang om deze te bekijken. In Bijlage 3 worden deze waardes uitgebreid besproken.

Voor de invloedrijke punten en uitbijters van de regressie wordt er gekeken naar de gestandaardiseerde residuen, leverage, Cook's distance en DFFIT. Voor het constateren van uitbijters wordt gekeken naar de residuen en de residual plot. Er zijn in totaal 28 uitbijters.

De leverage waarde zegt hoe ver een bepaald punt van het gemiddelde van de onafhankelijke variabele ligt. In dit onderzoek is er sprake van een probleem bij een leverage waarde van groter dan 0,00377. Er zijn 299 cases waarvan de leverage groter is dan 0,00377.

De Cook's distance is het product van het residu en de leverage. In dit onderzoek is er sprake van een uitbijter als de Cook's distance een waarde heeft groter dan 0,00045693. Er zijn 370 cases met een Cook's distance groter dan 0,00045693.

Als laatste wordt gekeken naar de DFFIT. De DFFIT geeft aan wat de verandering in de geschatte waarde van de afhankelijke variabele is, wanneer de observatie uit de analyse wordt gehaald. In dit onderzoek is er sprake van een uitbijter als de DFFIT een waarde heeft groter dan 0,10634 en kleiner dan -0,10634. Er zijn 3 cases die groter zijn dan 0,10634 en er zijn 3 cases die kleiner zijn dan -0,10634.

De analyse is opnieuw gedaan zonder de extreemste uitbijters, om te kijken hoe het model verandert. Dit is terug te vinden in Bijlage 3. Wanneer de R^2 van de modellen zonder uitbijters worden vergeleken met die van de modellen met uitbijters, blijken de verschillen minimaal te zijn. In het eerste model is de R^2 met 0,01 toegenomen, terwijl deze in het tweede, derde en vierde model telkens met 0,002 is afgenomen. Het verwijderen van uitbijters heeft de model fit dus nauwelijks veranderd. Daarnaast verschillen de hellingen tussen het model met uitbijters en het model zonder uitbijters bijna niet. In de hellingen van de dummy's van Dieet is in het model zonder uitbijters een kleine afname van de hellingen te zien, maar de effecten zijn hetzelfde. Daarbij gaat het wel om geldige observaties, dus er is geen gegronde reden om deze permanent te verwijderen in de analyse. Om deze reden zijn de uitbijters meegenomen in de hypothesetoetsing.

4.2.1. Hypothesetoetsing

In deze paragraaf worden de hypothesen van het onderzoek getoetst.

De eerste hypothese is: *De mate van acceptatie van overheidsingrijpen op de vleesconsumptie neemt toe naarmate iemands voedingspatroon meer plantaardige eiwitten bevat.* Om deze verwachting te toetsen wordt er gekeken naar model 2, waarin verschillende eetpatronen zijn opgenomen met vleeseters als referentiecategorie. De

resultaten laten zien dat veganisten, vegetariërs en flexitariërs allemaal significant hoger scoren op acceptatie van overheidsbemoeienis dan vleeseters. Veganisten hebben het sterkste effect: zij scoren gemiddeld 4,93 punten hoger dan vleeseters ($b = 4,93$; $p < 0,01$). Veganisten hebben dus een hogere mate van acceptatie op de vraag of de overheid in mag grijpen op de vleesconsumptie dan vleeseters. Dit effect is redelijk sterk. Ook vegetariërs en flexitariërs staan meer open voor overheidsmaatregelen dan vleeseters. ($b_{\text{vegetariërs}} = 4,04$; $p < 0,01$; $b_{\text{flexitariërs}} = 2,57$; $p < 0,01$). Hier is te zien dat vegetariërs een hogere mate van overheidsacceptatie hebben dan flexitariërs. Ook deze effecten zijn redelijk sterk.

Wanneer in model 3 ook politieke voorkeur wordt meegenomen, veranderen de hellingen van de eetpatronen licht. De effecten blijven echter significant en positief. Veganisten scoren in dit model gemiddeld 3,69 punten hoger dan vleeseters ($b = 3,69$; $p < 0,01$), vegetariërs 2,95 punten hoger ($b = 2,95$; $p < 0,01$), en flexitariërs 1,92 punten hoger ($b = 1,92$; $p < 0,01$). Hoewel de effecten iets afnemen, blijft de richting van de relaties onveranderd: plantaardiger eten hangt samen met meer acceptatie van overheidsingrijpen. Het feit dat de hellingen iets afnemen suggereert dat politieke voorkeur een deel van de verklaring vormt voor de relatie tussen Dieet en Overheidsacceptatie, maar het plantaardige dieet zelf blijft een zelfstandige en significante voorspeller. Deze bevindingen ondersteunen de eerste hypothese: hoe meer plantaardige eiwitten in het dieet, hoe groter de steun voor overheidsingrijpen op de vleesconsumptie, gecontroleerd voor geslacht, leeftijd en opleiding. Ook wanneer politieke voorkeur wordt meegenomen in het model.

De tweede hypothese is: *De mate van acceptatie van overheidsingrijpen op de vleesconsumptie neemt af naarmate iemand meer rechts is op de politieke schaal.* Om deze verwachting te toetsen wordt er gekeken naar model 3, waarin politieke voorkeur wordt opgenomen in het model, naast de controlevariabelen en de dieetcategorieën. De resultaten uit model 3 tonen aan dat politieke voorkeur inderdaad een significante voorspeller is van de houding ten opzichte van overheidsbemoeienis met vleesconsumptie. Naarmate iemand rechtser op de politieke schaal staat, neemt de acceptatie van overheidsingrijpen af ($b = -0,39$; $p < 0,01$). Het negatieve teken van de helling laat zien dat de relatie omgekeerd is: hoe rechtser iemand zich positioneert, hoe

minder steun er is voor overheidsinterventies op dit terrein. De helling is significant, maar niet heel groot. Deze bevindingen zijn in lijn met de tweede hypothese: mensen die rechtser zijn op de politieke schaal hebben een mindere mate van acceptatie voor het ingrijpen van de overheid op de vleesconsumptie, gecontroleerd voor geslacht, leeftijd, opleiding en dieet.

De derde hypothese is: *De verschillen tussen voedingspatronen (vleeseter, flexitariër, vegetariër, veganist) in de mate van acceptatie van overheidsingrijpen op vleesconsumptie worden groter naarmate iemand rechtser is op de politieke schaal.* Om dit te toetsen is model 4 van belang, waarin interactietermen zijn opgenomen tussen politieke voorkeur en de verschillende dieetcategorieën. Uit de resultaten blijkt dat er inderdaad significante interactie-effecten zijn tussen dieet en politieke voorkeur. Bij veganisten is het interactie-effect positief en significant, wat suggereert dat het negatieve effect van een rechtse politieke voorkeur op acceptatie van overheidsmaatregelen iets wordt afgezwakt binnen deze groep ($b = 0,31; p < 0,01$). Ook bij vegetariërs is dit het geval: het negatieve verband tussen politieke voorkeur en acceptatie van overheidsingrijpen is minder sterk dan bij vleeseters ($b = 0,13; p < 0,01$). Ditzelfde patroon is zichtbaar bij flexitariërs, waar eveneens een significant positief interactie-effect optreedt ($b = 0,05; p = 0,03$). Deze resultaten duiden erop dat politieke voorkeur inderdaad invloed uitoefent op de mate van acceptatie van overheidsingrijpen, maar dat die invloed minder aanwezig is naarmate mensen een plantaardiger dieet volgen. Met andere woorden: politieke oriëntatie speelt bij vleeseters een grotere rol in hoe zij over overheidsmaatregelen denken dan bij veganisten, vegetariërs of flexitariërs. Deze bevindingen ondersteunen de derde hypothese: de verschillen tussen de voedingspatronen in de mate van acceptatie van overheidsingrijpen worden groter naarmate iemand rechtser is op de politieke schaal, gecontroleerd voor geslacht, leeftijd en opleiding.

Tot slot is ook gekeken naar de controlevariabelen geslacht, leeftijd en opleiding. Voor geslacht laat model 1 een positief en significant effect zien: vrouwen zijn in grotere mate voorstander van overheidsingrijpen dan mannen ($b_{\text{model 1}} = 0,95; p < 0,01$). In model 2 is dit effect nog steeds significant, maar een stuk kleiner ($b_{\text{model 2}} = 0,19; p < 0,01$). Zodra Dieet en Politieke voorkeur zijn toegevoegd in model 3 en 4 verdwijnt het effect volledig

($b_{model\ 3} = -0,01$; $p = 0,90$; $b_{model\ 4} = -0,02$; $p = 0,86$). Dit wijst erop dat het eerder gevonden geslachtsverschil grotendeels samenhangt met andere factoren zoals dieetkeuze of ideologie. Leeftijd vertoont in alle modellen een klein maar significant negatief effect: naarmate respondenten ouder zijn, neemt de acceptatie van overheidsmaatregelen iets af ($b_{model\ 1} = -0,01$; $p < 0,01$; $b_{model\ 2} = -0,01$; $p < 0,01$; $b_{model\ 3} = -0,00$; $p = 0,02$; $b_{model\ 4} = -0,00$; $p = 0,03$). Hoewel het effect niet groot is, blijft het consistent over de modellen heen. Opleiding blijkt in alle modellen een belangrijke voorspeller. In model 1 is het effect sterk en significant: hoger opgeleiden steunen overheidsmaatregelen meer dan lager opgeleiden ($b_{model\ 1} = 0,43$; $p < 0,01$). Wanneer Dieet en Politieke voorkeur worden meegenomen, neemt het effect af, maar blijft het significant ($b_{model\ 2} = 0,25$; $p < 0,01$; $b_{model\ 3} = 0,17$; $p < 0,01$; $b_{model\ 4} = 0,17$; $p < 0,01$). Dit wijst erop dat Opleiding een redelijke factor is in het verklaren van acceptatie van overheidsingrijpen.

Tabel 3: Resultaten van de lineaire regressieanalyse met Overheidsbemoeyenis als afhankelijke en Geslacht, Leeftijd, Educatie, Dieet, Politieke voorkeur en interactie van Dieet en Politieke voorkeur als onafhankelijke variabelen (N=8754)

	Model 1			Model 2			Model 3			Model 4			VIF
	<i>b</i> (SE)	<i>p</i>		<i>b</i> (SE)	<i>p</i>		<i>b</i> (SE)	<i>p</i>		<i>b</i> (SE)	<i>p</i>		
Constante	4,28 (0,04)	<0,01		2,96 (0,04)	<0,01		3,46 (0,04)	<0,01		3,51 (0,05)	<0,01		
Geslacht (0= man; 1= vrouw)	0,95 (0,06)	<0,01		0,19 (0,06)	<0,01		-0,01 (0,05)	0,79		-0,02 (0,05)	0,77		1,10
Leeftijd	-0,01 (<0,01)	<0,01		-0,01 (<0,01)	<0,01		-0,00 (<0,01)	0,02		-0,00 (<0,01)	0,01		1,09
Educatie	0,43 (0,02)	<0,02		0,23 (0,02)	<0,01		0,17 (0,02)	<0,01		0,17 (0,02)	<0,01		1,13
Vleeseter (ref)													
Veganist				4,93 (0,21)	<0,01		3,69 (0,20)	<0,01		2,74 (0,33)	<0,01		2,99
Vegetariër				4,04 (0,11)	<0,01		2,95 (0,11)	<0,01		2,44 (0,20)	<0,01		4,43
Flexitariër				2,57 (0,06)	<0,01		1,92 (0,06)	<0,01		1,62 (0,14)	<0,01		8,08
Politieke voorkeur							-0,39 (0,01)	<0,01		-0,43 (0,02)	<0,01		3,11
Veganist*Politieke voorkeur										0,31 (0,10)	<0,01		2,72
Vegetariër*Politieke voorkeur										0,13 (0,05)	<0,01		3,43
Flexitariër*Politieke voorkeur										0,05 (0,02)	0,03		6,67
R ²	0,09			0,31			0,39			0,39			
Partiële F	282,02	<0,01		918,87	<0,01		1206,551	<0,01		5,92	<0,01		

5. Conclusie en discussie

5.1. Conclusie

Dit onderzoek had als doel te onderzoeken in hoeverre de verschillende Eetpatronen samenhangen met de acceptatie van overheidsingrijpen op de vleesconsumptie, en welke invloed politieke voorkeur heeft op dit verband. Dit is gedaan door antwoord te geven op de onderzoeksvraag: *In hoeverre hangen de verschillende voedingspatronen samen met iemands mening over de vraag of de overheid mag sturen op de vleesconsumptie? Welke invloed heeft politieke voorkeur (op een schaal van links naar rechts) op dit verband?* Door middel van literatuuronderzoek zijn er bij deze onderzoeksvraag drie hypothesen opgesteld en getoetst aan de hand van hiërarchische lineaire regressieanalyses.

De eerste hypothese stelde dat de mate van acceptatie van overheidsingrijpen op de vleesconsumptie toeneemt naarmate iemands voedingspatroon meer plantaardige eiwitten bevat. Dit werd bevestigd in de resultaten: veganisten, vegetariërs en flexitariërs scoorden significant hoger op acceptatie van overheidsingrijpen dan vleeseters. Dit sluit aan bij de theorie van Higgs en Thomas (2015), die stellen dat voedselkeuzes worden beïnvloed door sociale normen. Mensen die plantaardig eten, hebben vaak al afstand genomen van de norm dat vlees eten normaal is. Daardoor zijn zij sneller bereid beleid te steunen dat die norm verder wil veranderen.

Ook Politieke voorkeur blijkt belangrijk als het gaat over de acceptatie op overheidsingrijpen. De tweede hypothese stelde dat de mate van acceptatie van overheidsingrijpen op de vleesconsumptie afneemt naarmate iemand meer rechts is op de politieke schaal. De tweede hypothese werd eveneens bevestigd. Naarmate respondenten rechtser zijn georiënteerd, neemt hun acceptatie van overheidsingrijpen af. Dit resultaat sluit aan bij de bevindingen van Inglehart en Norris (2000) en Attewell (2021), die laten zien dat politieke rechtsheid gepaard gaat met een voorkeur voor individuele verantwoordelijkheid boven overheidsingrijpen.

Tot slot blijkt dat politieke voorkeur een modererende werking heeft. De derde hypothese stelde dat de verschillen tussen de eetpatronen groter wordt naarmate iemand meer rechts is op de politieke schaal. Dit betekent dat voor vleeseters politieke voorkeur meer

uitmaakt dan voor veganisten of vegetariërs. Dit ondersteunt de theorie van Young (2015), die stelt dat gedrag ook een sociale boodschap afgeeft. Als iemand al plantaardig eet, ondersteunt die persoon waarschijnlijk de onderliggende waarden van het beleid, ongeacht politieke voorkeur. Deze resultaten laten zien dat zowel dieet als politieke voorkeur samenhangen met steun voor overheidsmaatregelen. Maar ook dat deze factoren op elkaar inwerken. Mensen die plantaardig eten, zijn minder beïnvloedbaar door hun politieke voorkeur als het gaat om steun voor beleid.

5.2. Discussie

Hoewel dit onderzoek duidelijke resultaten laat zien, zijn er ook belangrijke aandachtspunten. In deze discussie wordt stilgestaan bij de beperkingen van het onderzoek en mogelijke richtingen voor vervolgonderzoek.

Een belangrijke beperking van dit onderzoek is dat er gebruik wordt gemaakt van een cross-sectionele dataset. Hierdoor moet er worden opgepast met het doen van uitspraken over causaliteit. Hoewel het aannemelijk is dat het eetpatroon invloed heeft op de mening over overheidsingrijpen, kan het ook zijn dat mensen die voorstander zijn van overheidsingrijpen juist hun eetpatroon daarop aanpassen. Dit wordt namelijk benoemd in het theoriehoofdstuk dat mensen door middel van overheidsbeleid hun (eet)gewoontes aanpassen. Longitudinaal onderzoek is nodig om deze relatie verder te verduidelijken.

Een beperking van het onderzoek is ook dat door de missende waarden te verwijderen de representativiteit van de dataset is afgenomen. Hoewel de oorspronkelijke steekproef van 9.842 deelnemers volgens ProVeg (2024b) representatief is voor de volwassen Nederlandse bevolking, werden respondenten met onvolledig ingevulde vragen uitgesloten, waardoor de uiteindelijke steekproef uit 8.754 personen bestond. Wanneer deze gereduceerde steekproef wordt vergeleken met de algemene bevolking, vallen er enkele afwijkingen op. Zo is de gemiddelde leeftijd in de gebruikte dataset aanzienlijk hoger dan die van de Nederlandse populatie (56,97 jaar versus 42,4 jaar; Centraal Bureau voor de Statistiek, 2022a). Daarnaast is het aandeel mannen in de steekproef hoger dan in de bevolking (58,0% versus 49,7%; Centraal Bureau voor de Statistiek, 2022b). Deze verschillen in leeftijd en geslacht kunnen invloed hebben op de generaliseerbaarheid van de resultaten.

Een andere beperking van dit onderzoek heeft betrekking op de validiteit en de antwoordopties van de variabele Dieet. Er wordt hier onderscheid gemaakt tussen Vleeseter, Flexitariër, Vegetariër en Veganist. Bij Vegetariër en Veganist zijn de antwoordopties helder. Het is algemeen bekend dat iemand die een vegetarisch dieet volgt geen vlees eet, maar nog wel dierlijke producten, bijvoorbeeld eieren en melk. Iemand die een veganistisch dieet volgt eet geen vlees noch dierlijke producten en haalt dus de eiwitten slechts uit plantaardige producten. Bij vleeseter en flexitariër kunnen er verschillen zijn in de interpretatie van deze diëten. In de vragenlijst is niet gevraagd naar hoe vaak iemand vlees eet, maar alleen of iemand zichzelf ziet als vleeseter of flexitariër. Hierdoor zou het kunnen voorkomen dat iemand die zichzelf ziet als flexitariër meer vlees eet dan iemand die zichzelf ziet als vleeseter.

Tot slot is er sprake van multicollineariteit in het model, met name tussen voedingspatronen en politieke voorkeur. Het feit dat bepaalde dummyvariabelen VIF-scores boven de kritische grens van 4 laten zien, geeft aan dat er sprake is van te sterke samenhang. Het centreren van politieke voorkeur is een goede keuze om dit deels te verhelpen. Voor de voedingspatronen is het een optie om in vervolgonderzoek deze te meten door gebruik te maken van een continue schaal met hoeveel vlees de respondenten eten per week. Bij deze variabele zou het wel mogelijk zijn om te centreren, om multicollineariteit tegen te gaan.

5.3. Toekomstig onderzoek

Toekomstig onderzoek zou deze studie kunnen aanvullen en verdiepen op verschillende manieren. Allereerst zou longitudinaal onderzoek inzicht kunnen geven in causale relaties. Zo kan worden nagegaan of veranderingen in Dieet of Politieke voorkeur daadwerkelijk leiden tot een veranderde houding ten opzichte van overheidsmaatregelen, of andersom. Dit zou ook helpen met de beperking die dit onderzoek nu wel heeft.

Ook zou vervolgonderzoek kunnen kijken naar dezelfde dataset, maar een andere variabele kunnen maken om de mening over overheidsbemoeienis te meten. In de vragenlijst zijn namelijk dertien stellingen voorgelegd aan de respondenten die gaan over overheidsingrijpen op de vleesconsumptie en -productie. Een aantal voorbeelden hieruit zijn: “Een verbod op de intensieve veehouderij”; “Een verbod op stuntprijzen van dierlijke

producten” of “Het verplichten van een label die de negatieve effecten van een product op klimaat en dierenwelzijn zichtbaar maakt”. Dit is een schaalvraag waarbij 1= Helemaal niet mee eens en 6= Helemaal mee eens. Door deze items samen te voegen tot één variabele en deze variabele te gebruiken in plaats van de variabele Overheidsbemoeienis, kan er gekeken worden of dit met elkaar overeenkomt. De validiteit van de variabele Overheidsbemoeienis kan daardoor beter worden gemeten.

Daarnaast zou het ook interessant zijn om bij vervolgonderzoek ook rekening te houden met de visconsumptie van de respondenten. Als extra eetpatroon zouden pescotariërs, die wel vlees, maar geen vis eten, kunnen worden onderzocht. Er kan dan worden gekeken naar de acceptatie van de verschillende eetpatronen op overheidsingrijpen op de vis- en vleesindustrie. Zo komt er een vollediger beeld van de acceptatie.

De variabele over politieke voorkeur gaat in dit onderzoek over de schaal van links naar rechts. Mogelijk is het ook interessant om naar een andere politieke schaal te kijken, bijvoorbeeld conservatief en progressief. In de vragenlijst is hier al een vraag over gesteld, namelijk: “Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van conservatief (0) naar progressief (10)?”. Hierdoor zou er nog een completer beeld gegeven kunnen worden wat de rol is van Politieke voorkeur op het verband tussen Dieet en Overheidsbemoeienis.

Een andere mogelijkheid is om internationale vergelijkingen te maken. In de gebruikte steekproef zijn alleen Nederlanders bevestigd. In andere landen kunnen de culturele en politieke contexten anders zijn. Dit zou kunnen worden gedaan door ditzelfde onderzoek uit te voeren in bijvoorbeeld Duitsland, Frankrijk of de Verenigde Staten. Het zou interessant zijn om te onderzoeken of de gevonden verbanden tussen Dieet, Ideologie en acceptatie van Overheidsingrijpen ook daar standhouden.

Dit onderzoek laat zien dat verschillen in diëten en politieke overtuigingen beide een belangrijke rol spelen in de mate waarin mensen overheidsmaatregelen op vleesconsumptie accepteren. In het licht van de huidige eiwittransitie, die zowel maatschappelijk als politiek steeds urgenter wordt, is dit een relevant inzicht. De bevindingen maken duidelijk dat steun voor beleid niet alleen afhankelijk is van rationele overwegingen of economische belangen, maar diepgeworteld is in normen, waarden en culturele gewoontes. Beleidsverandering kan daarom niet los worden gezien van de

sociale context waarin gedrag plaatsvindt. Door inzicht te geven in de sociaal-culturele factoren die samenhangen met beleidsacceptatie, draagt dit onderzoek bij aan het bredere debat over duurzame transitie. Het benadrukt dat effectief beleid vraagt om aansluiting bij de overtuigingen van burgers.

6. Literatuurlijst

- Aiking, H. (2008). Eiwitomslag komt mens, dier en milieu ten goede. *Voeding*, 14(1).
https://www.voedingvisie.nl/pdfarchief/archief/edi023/pdfarchief/pdf/Eiwitomslag_komt_mens,_dier_en_milieu_ten_goede.pdf
- Attewell, D. (2021). Redistribution attitudes and vote choice across the educational divide. *European Journal Of Political Research*, 61(4), 1080–1101.
<https://doi.org/10.1111/1475-6765.12486>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2022A). *Leeftijdsverdeling*. Centraal Bureau Voor de Statistiek. <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/leeftijd/bevolking>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2022B). *Mannen en vrouwen*. Centraal Bureau Voor De Statistiek. <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/mannen-en-vrouwen>
- Cialdini, R. B. (2003). Crafting normative messages to protect the environment. *Current directions in psychological science*, 12(4), 105-109.
- De Boer, J., Schösler, H., & Aiking, H. (2017). Towards a reduced meat diet: Mindset and motivation of young vegetarians, low, medium and high meat-eaters. *Appetite*, 113, 387–397. <https://doi.org/10.1016/j.appet.2017.03.007>
- De Boer, J., Schösler, H., & Aiking, H. (2017b). Towards a reduced meat diet: Mindset and motivation of young vegetarians, low, medium and high meat-eaters. *Appetite*, 113, 387–397. <https://doi.org/10.1016/j.appet.2017.03.007>
- De Krom, M., Vonk, M., & Mulder, H. (2021). *Voedselconsumptie veranderen: Bouwstenen voor beleid om duurzamere eetpatronen te stimuleren*. Planbureau voor de Leefomgeving. Geraadpleegd op 30 april 2025, van <https://www.pbl.nl/uploads/default/downloads/pbl-2020-voedselconsumptie-veranderen-4044.pdf>

- Dent, E. B., & Goldberg, S. G. (1999). Challenging “Resistance to Change”. *The Journal Of Applied Behavioral Science*, 35(1), 25–41.
<https://doi.org/10.1177/0021886399351003>
- Dietz, T., Frisch, A. S., Kalof, L., Stern, P. C., & Guagnano, G. A. (1995). Values and vegetarianism. An exploratory analysis. *Rural Sociology*, 60(3), 533–542.
- Einhorn, L. (2020). Normative social influence on meat consumption. *MPIfG Discussion Paper*, 1(20).
- Giddens, A. (1991). *Modernity and self-identity: Self and society in the late modern age*. Cambridge: Polity Press.
- Hamilton, W. L., Biener, L., & Brennan, R. T. (2007). Do local tobacco regulations influence perceived smoking norms? Evidence from adult and youth surveys in Massachusetts. *Health Education Research*, 23(4), 709–722.
<https://doi.org/10.1093/her/cym054>
- Hersch, J., & Viscusi, W. K. (2005). *The Generational Divide in Support for Environmental Policies: European Evidence*. <https://doi.org/10.3386/w11859>
- Higgs, S., & Thomas, J. (2015). Social influences on eating. *Current Opinion in Behavioral Sciences*, 9, 1–6. <https://doi.org/10.1016/j.cobeha.2015.10.005>
- Higgs, S., Liu, J., Collins, E. I. M., & Thomas, J. M. (2019). Using social norms to encourage healthier eating. *Nutrition Bulletin*, 44(1), 43–52.
<https://doi.org/10.1111/nbu.12371>
- Hoek, A. C., Malekpour, S., Raven, R., Court, E., & Byrne, E. (2021). Towards Environmentally Sustainable Food Systems: Decision-Making Factors in Sustainable Food Production and Consumption.” *Sustainable Production and Consumption*, 26, pp. 610–26. DOI: 10.1016/j.spc.2020.12.009.
- Inglehart, R., & Norris, P. (2000). The Developmental Theory of the Gender Gap: Women’s and Men’s Voting Behavior in Global Perspective. *International Political Science Review / Revue Internationale de Science Politique*, 21(4), 441–463.

- Kahan, D. M., & Braman, D. (2005). Cultural Cognition and Public Policy. *SSRN Electronic Journal*.
- Kalof, L., Dietz, T., Stern, P. C., & Guagnano, G. A. (1999). Social psychological and structural influences on vegetarian beliefs. *Rural Sociology*, 64(3), 500–511.
- Kieskompas. (n.d.). <https://www.kieskompas.nl/nl/>
- Lusk, J. L., & Tonsor, G. T. (2016). How Meat Demand Elasticities Vary with Price, Income, and Product Category. *Applied Economic Perspectives And Policy*, 38(4), 673–711. <https://doi.org/10.1093/aep/ppv050>
- Martinelli, D., & Berkmanienė, A. (2018). The Politics and the Demographics of Veganism: Notes for a Critical Analysis. *International Journal For The Semiotics Of Law - Revue Internationale de Sémiotique Juridique*, 31(3), 501–530. <https://doi.org/10.1007/s11196-018-9543-3>
- McMullen, S., & Halteman, M. C. (2018). Against Inefficacy Objections: the Real Economic Impact of Individual Consumer Choices on Animal Agriculture. *Food Ethics*, 2(2–3), 93–110. <https://doi.org/10.1007/s41055-018-00030-4>
- Milfont, T. L. (2008). The effects of social desirability on self-reported environmental attitudes and ecological behaviour. *The Environmentalist*, 29(3), 263–269. <https://doi.org/10.1007/s10669-008-9192-2>
- Nyborg, K., Anderies, J. M., Dannenberg, A., Lindahl, T., Schill, C., Schlüter, M., Adger, W. N., Arrow, K. J., Barrett, S., Carpenter, S., Chapin, F. S., Crépin, A., Daily, G., Ehrlich, P., Folke, C., Jager, W., Kautsky, N., Levin, S. A., Madsen, O. J., . . . De Zeeuw, A. (2016). Social norms as solutions. *Science*, 354(6308), 42–43. <https://doi.org/10.1126/science.aaf8317>
- Oleschuk, M., Johnston, J., & Baumann, S. (2019). Maintaining Meat: Cultural Repertoires and the Meat Paradox in a Diverse Sociocultural Context. *Sociological Forum*, 34(2), 337–360. <https://doi.org/10.1111/socf.12500>

- Peterson, J. C., Smith, K. B., & Hibbing, J. R. (2019). Do People Really Become More Conservative as They Age? *The Journal Of Politics*, 82(2), 600–611.
<https://doi.org/10.1086/706889>
- Piazza, J., Ruby, M. B., Loughnan, S., Luong, M., Kulik, J., Watkins, H. M., & Seigerman, M. (2015). Rationalizing meat consumption. The 4Ns. *Appetite*, 91, 114–128.
<https://doi.org/10.1016/j.appet.2015.04.011>
- Piurko, Y., Schwartz, S. H., & Davidov, E. (2011). Basic Personal Values and the Meaning of Left-Right Political Orientations in 20 Countries. *Political Psychology*, 32(4), 537–561. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9221.2011.00828.x>
- ProVeg Nederland. (2024a, August 6). *Over ons - ProVeg Nederland*.
<https://proveg.com/nl/over-ons/>
- ProVeg Nederland. (2024b, November 28). *Wat vindt Nederland van de Eiwittransitie? - ProVeg Nederland*. <https://proveg.com/nl/wat-vindt-nederland-van-de-eiwittransitie/>
- ProVeg Nederland. (2024c, november 28). *Wat vindt Nederland van de Eiwittransitie? - ProVeg Nederland*. <https://proveg.com/nl/wat-vindt-nederland-van-de-eiwittransitie/>
- Ruby, M. B. (2011). Vegetarianism. A blossoming field of study. *Appetite*, 58(1), 141–150.
<https://doi.org/10.1016/j.appet.2011.09.019>
- Schwartz, S. H., Caprara, G. V., & Vecchione, M. (2010). Basic Personal Values, Core Political Values, and Voting: A Longitudinal Analysis. *Political Psychology*, 31(3), 421–452. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9221.2010.00764.x>
- Sonnema, W. (2020, 4 september). *Onderzoek: vleestaks niet populair*. LTO.
<https://www.lto.nl/onderzoek-vleestaks-niet-populair/>
- Stanley, S. K. (2021). Ideological bases of attitudes towards meat abstention: Vegetarianism as a threat to the cultural and economic status quo. *Group Processes & Intergroup Relations*, 25(6), 1534–1554.
<https://doi.org/10.1177/13684302211020356>

- Steinfeld, H., Gerber, P., Wassenaar, T., Castel, V., Rosales, M., & De Haan, C. (2006). Livestock's long shadow: environmental issues and options. In *Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) eBooks* (Nummer 1). https://www.globalmethane.org/expo-docs/china07/postexpo/ag_gerber.pdf
- Van Der Vliet, N., Zantinge, E., & Van Der Swaluw, K. (2020). *Achtergrondrapport wat werkt-dossier Vleesvermindering*. www.loketduurzaameten.nl. Geraadpleegd op 2 maart 2025, van <https://www.loketduurzaameten.nl/documenten/achtergrondrapport-wat-werkt-dossier-vleesvermindering>
- Van Doorslaer, E. (2017). Vleesconsumptie en vegafobie, een exploratie van de sociale kenmerken van vleeseters, vegafoben en hun omgeving. (Masterproef, universiteit Antwerpen). <https://scriptiebank.be/scriptie/2017/vleesconsumptie-en-vegafobie-een-exploratie-van-de-sociale-kenmerken-van-vleeseters>
- Verain, M. C., Dagevos, H., & Antonides, G. (2015). Sustainable food consumption. Product choice or curtailment? *Appetite*, 91, 375–384. <https://doi.org/10.1016/j.appet.2015.04.055>
- Willett, W., Rockström, J., Loken, B., Springmann, M., Lang, T., Vermeulen, S., Garnett, T., Tilman, D., DeClerck, F., Wood, A., Jonell, M., Clark, M., Gordon, L. J., Fanzo, J., Hawkes, C., Zurayk, R., Rivera, J. A., De Vries, W., Sibanda, L. M., . . . Murray, C. J. L. (2019). Food in the Anthropocene: the EAT–Lancet Commission on healthy diets from sustainable food systems. *The Lancet*, 393(10170), 447–492. [https://doi.org/10.1016/s0140-6736\(18\)31788-4](https://doi.org/10.1016/s0140-6736(18)31788-4)
- Yang, X., Wei, L., & Su, Q. (2020). How Is Climate Change Knowledge Distributed among the Population in Singapore? A Demographic Analysis of Actual Knowledge and Illusory Knowledge. *Sustainability*, 12(9), 3782. <https://doi.org/10.3390/su12093782>
- Young, H. P. (2015). The Evolution of Social Norms. *Annual Review Of Economics*, 7(1), 359–387. <https://doi.org/10.1146/annurev-economics-080614-115322>

7. Bijlage 1

Deze bijlage geeft inzicht in de variabelen die in de analyses van dit onderzoek worden gebruikt en hoe ze tot stand zijn gekomen. Eerst wordt de oorspronkelijke variabele besproken, gevolgd door eventuele bewerkingen en hercoderingen. Tot slot wordt de uiteindelijke variabele beschreven die in de analyse is opgenomen.

Om te beginnen heb ik alleen de benodigde variabelen in de dataset gelaten, zodat het een overzichtelijker bestand is. Vervolgens heb ik de missende waarden uit het bestand gehaald, zodat ik alleen de complete cases heb.

*Alleen benodigde variabelen in de dataaset.

```
MATCH FILES FILE=* /KEEP diet LR role_govt sex_rec age_cont edu_clean.  
EXECUTE.
```

*Missings opzoeken.

```
REGRESSION  
  /MISSING LISTWISE  
  /STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA  
  /CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)  
  /NOORIGIN  
  /DEPENDENT role_govt  
  /METHOD=ENTER diet LR sex_rec age_cont edu_clean  
  /SAVE RESID.
```

*Dummy missings.

```
RECODE RES_1 (SYSMIS=0) (ELSE=1) INTO obs.  
EXECUTE.
```

*Select complete cases.

```
USE ALL.  
COMPUTE filter_$=(obs = 1).  
VARIABLE LABELS filter_$ 'obs = 1 (FILTER)'.  
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.  
FORMATS filter_$ (f1.0).  
FILTER BY filter_$.  
EXECUTE.
```

1. Afhankelijke variabele: Overheidsbemoeienis

De eerste variabele is de afhankelijke variabele Overheidsbemoeienis die meet of mensen het ingrijpen van de overheid op de vleesconsumptie accepteren. Bij deze variabele heb ik geen bewerkingen uitgevoerd.

*Overheidsbemoeienis frequentie.

```
FREQUENCIES VARIABLES=role_govt  
  
/NTILES=4  
  
/STATISTICS=STDDEV MINIMUM MAXIMUM MEAN MEDIAN  
  
/ORDER=ANALYSIS.
```

Statistics

Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van De overheid moet zich niet bemoeien (0) naar De overheid mag het gebruik van dieren als voedsel verbieden (10)?

N	Valid	8754
	Missing	0
Mean		4,68
Median		5,00
Std. Deviation		2,928
Minimum		0
Maximum		10
Percentiles	25	2,00
	50	5,00
	75	7,00

Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van De overheid moet zich niet bemoeien (0) naar De overheid mag het gebruik van dieren als voedsel verbieden (10)?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Overheid moet zich niet bemoeien 0	1401	16,0	16,0	16,0
	1	375	4,3	4,3	20,3
	2	482	5,5	5,5	25,8
	3	461	5,3	5,3	31,1
	4	623	7,1	7,1	38,2
	Overheid mag inwoners sturen 5	1997	22,8	22,8	61,0
	6	891	10,2	10,2	71,2
	7	978	11,2	11,2	82,3
	8	781	8,9	8,9	91,3
	9	317	3,6	3,6	94,9
	Overheid mag verbieden 10	448	5,1	5,1	100,0
	Total	8754	100,0	100,0	

2. Dieet

De tweede variabele is de onafhankelijke variabele Dieet, die aangeeft of mensen een veganistisch, vegetarisch, flexitairisch of vleesrijk dieet hebben. Van deze variabele heb ik een dummy-variabele gemaakt.

*Frequenties dieet.

FREQUENCIES VARIABLES=diet

/NTILES=4

/STATISTICS=STDDEV MINIMUM MAXIMUM MEAN MEDIAN

/ORDER=ANALYSIS.

Statistics

Bent u

N	Valid	8754
	Missing	0
Mean		3,31
Median		3,00
Std. Deviation		,675
Minimum		1
Maximum		4
Percentiles	25	3,00
	50	3,00
	75	4,00

Bent u

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Veganist	142	1,6	1,6	1,6
	Vegetariër	628	7,2	7,2	8,8
	Flexitariër	4341	49,6	49,6	58,4
	Vleeseter	3643	41,6	41,6	100,0
	Total	8754	100,0	100,0	

Het dieet van de respondenten is gemeten door de vraag “Bent u...” waarop de respondenten konden antwoorden met (1) Veganist, (2) Vegetariër, (3) Flexitariër of (4) Vleeseter. Dit is een nominale variabele waar een dummyvariabele van is gemaakt. Hierbij is vleeseter als referentiegroep genomen. De herschaling is als volgt uitgevoerd: de waarde van de dummyvariabele *diet_vegan* wordt 1 voor veganisten en 0 voor de andere groepen. De dummyvariabele *diet_veg* krijgt de waarde 1 voor vegetariërs en 0 voor de andere groepen. Ten slotte krijgt de dummyvariabele *diet_flex* de waarde 1 voor flexitariërs en 0 voor de andere groepen. Als iemand een vleeseter is, krijgen ze in alle drie de dummyvariabelen een waarde van 0, wat hen de referentiegroep maakt in de analyse. Op deze manier kunnen de effecten van veganisme, vegetarisme en flexitarisme vergeleken worden ten opzichte van vleesconsumptie.

```
*Dummy maken dieet.
RECODE diet (1=1) (2=0) (3=0) (4=0) INTO diet_vegan.
RECODE diet (1=0) (2=1) (3=0) (4=0) INTO diet_veg.
RECODE diet (1=0) (2=0) (3=1) (4=0) INTO diet_flex.
EXECUTE.
```

3. Politieke voorkeur (Links/rechts)

De derde variabele is de moderatievariabele Politieke voorkeur. Deze variabele is gecentreerd en heet LR_centreren.

Voor de moderatie is een interactievariabele gemaakt tussen Dieet en de gecentreerde variabele Politieke voorkeur. Om de interactievariabelen te maken, heb ik de waarden van de Dieet-dummy's (diet_vegan, diet_veg, diet_flex) gecombineerd met de variabele van Politieke voorkeur. Ik heb voor elke dieetgroep een nieuwe variabele aangemaakt die de interactie tussen het dieet en LR weergeeft. Voor de veganisten heb ik een interactievariabele gemaakt door diet_vegan te vermenigvuldigen met LR_centreren en deze heet interactie_vegan_LR. Ditzelfde proces heb ik herhaald voor vegetariërs (interactie_veg_LR) en flexitariërs (interactie_flex_LR), waardoor ik drie interactievariabelen kreeg: één voor veganisten, één voor vegetariërs en één voor flexitariërs, die nu de gecombineerde invloed van dieet en LR weergeven.

```
*Frequenties politieke voorkeur.
FREQUENCIES VARIABLES=LR
  /NTILES=4
  /STATISTICS=STDDEV MINIMUM MAXIMUM MEAN MEDIAN
  /ORDER=ANALYSIS.
```

```
*Politieke voorkeur centreren.
COMPUTE LR_centreren=LR - 5.
EXECUTE.
```

Statistics

Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van links (0) naar rechts (10)?

N	Valid	8754
	Missing	0
Mean		5,00
Median		5,00
Std. Deviation		2,441
Minimum		0
Maximum		10
Percentiles	25	3,00
	50	5,00
	75	7,00

Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van links (0) naar rechts (10)?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Links 0	295	3,4	3,4	3,4
	1	378	4,3	4,3	7,7
	2	832	9,5	9,5	17,2
	3	1198	13,7	13,7	30,9
	4	1075	12,3	12,3	43,2
	5	1141	13,0	13,0	56,2
	6	974	11,1	11,1	67,3
	7	1250	14,3	14,3	81,6
	8	1165	13,3	13,3	94,9
	9	248	2,8	2,8	97,7
	Rechts 10	198	2,3	2,3	100,0
	Total	8754	100,0	100,0	

*Interactievariabele maken.

```
COMPUTE interactie_vegan_LR=diet_vegan * LR_centren.
```

```
EXECUTE.
```

```
COMPUTE interactie_veg_LR=diet_veg * LR_centren.
```

```
EXECUTE.
```

```
COMPUTE interactie_flex_LR=diet_flex * LR_centren.
```

```
EXECUTE.
```

4. Geslacht

De eerste controlevariabele is geslacht. Geslacht is gemeten door de vraag “Wat is uw geslacht?”. Respondenten konden antwoorden met (1) man en (2) vrouw. De variabele is hergecodeerd tot een dummy-variabele met antwoordcategorieën 0=man, 1=vrouw. Dit is gedaan voor de inhoudelijke interpretatie en zodat de 0 een betekenis heeft, namelijk het gemiddelde van mannen.

*Frequenties geslacht.

```
FREQUENCIES VARIABLES=sex_rec
```

```
  /NTILES=4
```

```
  /STATISTICS=STDDEV MINIMUM MAXIMUM MEAN MEDIAN
```

```
  /ORDER=ANALYSIS.
```

Statistics

Geslacht		
N	Valid	8754
	Missing	0
Mean		1,42
Median		1,00
Std. Deviation		,494
Minimum		1
Maximum		2
Percentiles	25	1,00
	50	1,00
	75	2,00

Geslacht

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Man	5078	58,0	58,0	58,0
	Vrouw	3676	42,0	42,0	100,0
	Total	8754	100,0	100,0	

*Geslacht hercoderen.

```
DATASET ACTIVATE DataSet1.
```

```
RECODE sex_rec (1=0) (2=1).
```

```
EXECUTE.
```

5. Leeftijd

Leeftijd is de tweede controlevariabele. Deze variabele is gecentreerd, om multicollineariteit tegen te gaan. Deze variabele heet nu age_centreren.

*Leeftijd frequenties.

```
FREQUENCIES VARIABLES=age_cont
```

```
  /NTILES=4
```

```
  /STATISTICS=STDDEV MINIMUM MAXIMUM MEAN MEDIAN
```

```
  /ORDER=ANALYSIS.
```

*Leeftijd centreren.

```
COMPUTE age_centreren=age_cont - 56.97.
```

```
EXECUTE.
```

Statistics		
Leeftijd		
N	Valid	8754
	Missing	0
Mean		56,97
Median		60,00
Std. Deviation		15,808
Minimum		18
Maximum		99
Percentiles	25	47,00
	50	60,00
	75	69,00

6. Opleidingsniveau

De derde controlevariabele is opleidingsniveau. Deze variabele is gespiegeld, zodat een hogere score een hoger opleidingsniveau betekent. Daarna is deze variabele gecentreerd, om multicollineariteit tegen te gaan. Deze variabele heet nu edu_centreren.

*Opleidingsniveau omdraaien.

```
RECODE edu_clean (1=8) (2=7) (3=6) (4=5) (5=4) (6=3) (7=2) (8=1) INTO
edu_new.
```

```
EXECUTE.
```

*Opleidingsniveau frequenties.

```
FREQUENCIES VARIABLES=edu_new
/STATISTICS=STDDEV MINIMUM MAXIMUM MEAN MEDIAN
/ORDER=ANALYSIS.
```

*Educatie centreren.

```
COMPUTE edu_centreren=edu_new - 6.0579.
EXECUTE.
```

Statistics		
edu_new		
N	Valid	8754
	Missing	0
Mean		6,0579
Median		6,0000
Std. Deviation		1,49043
Minimum		1,00
Maximum		8,00

edu_new

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Geen onderwijs	3	,0	,0	,0
	Basisonderwijs	51	,6	,6	,6
	MBO 1, LBO, VBO, VMBO (kader- en beroepsgerichte leerweg)	615	7,0	7,0	7,6
	Eerste drie jaar HAVO/VWO, MAVO, VMBO (theoretisch en gemengde leerweg)	574	6,6	6,6	14,2
	MBO 2-3-4, of MBO voor 1998	1852	21,2	21,2	35,4
	HAVO/VWO bovenbouw, WO/HBO propedeuse	1752	20,0	20,0	55,4
	HBO/WO bachelor of kandidaats	2243	25,6	25,6	81,0
	WO doctoraal of master	1664	19,0	19,0	100,0
	Total	8754	100,0	100,0	

8. Bijlage 2

8.1. Univariate statistieken

De eerste analyse is die van de univariate statistieken. Voordat er verder wordt ingegaan op de precieze univariate statistieken van de dataset waar de missende waarden zijn uitgehaald, wordt er eerst gekeken naar de volledige dataset met missende waarden. Hier wordt gekeken naar het minimum, het maximum, het gemiddelde en de standaarddeviatie van de continue variabelen. Bij de categorische variabelen Dieet en Geslacht wordt er ook gekeken naar de frequentieverdeling. Educatie wordt in het model gebruikt als continue variabele, dus hierbij kijken we wel naar het gemiddelde en de standaarddeviatie. Dit wordt gedaan zodat we de dataset met missende waarden kunnen vergelijken met de dataset zonder missende waarden.

*Gemiddelden complete dataset.

```
DATASET ACTIVATE DataSet1.
```

```
DESCRIPTIVES VARIABLES=role_govt diet LR sex_rec age_cont  
/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.
```

Descriptives

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van De overheid moet zich niet bemoeien (0) naar De overheid mag het gebruik van dieren als voedsel verbieden (10)?	9703	0	10	4,63	3,047
Bent u	9841	1	4	3,29	,735
Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van links (0) naar rechts (10)?	9537	0	10	4,99	2,498
Geslacht	9141	1	2	1,43	,495
Leeftijd	9141	18	99	57,14	15,736
edu_new	9141	1,00	8,00	6,0135	1,50634
Valid N (listwise)	8754				

Frequencies

Statistics				
		Bent u	Geslacht	edu_new
N	Valid	9841	9141	9141
	Missing	1	701	701

Frequency Table

		Bent u			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Veganist	309	3,1	3,1	3,1
	Vegetariër	722	7,3	7,3	10,5
	Flexitariër	4625	47,0	47,0	57,5
	Vleeseter	4185	42,5	42,5	100,0
	Total	9841	100,0	100,0	
Missing	System	1	,0		
Total		9842	100,0		

		Geslacht			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Man	5245	53,3	57,4	57,4
	Vrouw	3896	39,6	42,6	100,0
	Total	9141	92,9	100,0	
Missing	System	701	7,1		
Total		9842	100,0		

Tabel 1: Beschrijving van de variabelen inclusief missende waarden: gemiddelde (standaarddeviatie), minimum, maximum en de N.

Variabele	Gemiddelde (SD)	Minimum	Maximum	N Totaal
Overheidsbemoeienis	4,63 (3,05)	0	10,00	9703
Dieet	3,1% veganist; 7,3% vegetariër; 47,0% flexitariër; 42,5% vleeseter	1	4	9841
Politieke voorkeur	4,99 (2,50)	0	10,00	9537
Geslacht (man=0; vrouw=1)	53,3% man; 39,6% vrouw	1,00	2,00	9141
Leeftijd	57,14 (15,74)	18	99	9141
Opleidingsniveau	6,01 (1,51)	1,00	8,00	9141

*Bij nominale variabelen is de frequentieverdeling vermeld in percentages

Op basis van Tabel 1 met de dataset inclusief missende waarden zijn de variabelen als volgt te beschrijven. De variabele Overheidsbemoeienis vertoont een aanzienlijke spreiding in antwoorden, wat blijkt uit de standaarddeviatie (sd= 3,05). De gemiddelde score ligt iets onder het midden van de schaal (gemiddelde= 4,63), wat kan duiden op een lichte neiging richting lagere acceptatie van overheidsingrijpen op vleesconsumptie. De variabele Dieet laat zien dat de grootste groep bestaat uit flexitariërs (47,0%), gevolgd door vleeseters (42,5%). Vegetariërs (7,3%) en veganisten (3,1%) vormen een duidelijke minderheid binnen de steekproef. De verdeling wijst erop dat een meerderheid zich in enige mate beperkt in vleesconsumptie, hoewel geheel plantaardig eten relatief weinig voorkomt. Politieke voorkeur is gemiddeld vrij neutraal (gemiddelde= 4,99; sd= 2,50), wat duidt op een goede spreiding over het politieke spectrum. Dat de standaarddeviatie relatief hoog is, laat zien dat er uiteenlopende ideologische voorkeuren in de steekproef

vertegenwoordigd zijn. Ook bij Geslacht is sprake van een scheve verdeling: mannen vormen een groter aandeel dan vrouwen (53,3% man; 39,6% vrouw).

De gemiddelde Leeftijd is relatief hoog (gemiddelde= 57,14; sd= 15,74), wat mogelijk te maken heeft met het feit dat alleen volwassenen aan het onderzoek hebben deelgenomen. De spreiding is groot, wat wijst op een brede leeftijdsrange (minimum= 18; maximum= 99). De variabele Opleidingsniveau is redelijk evenwichtig verdeeld, met een gemiddelde rond het midden van de schaal (gemiddelde= 6,01; sd= 1,51). Dat wijst op een gevarieerd opleidingsniveau binnen de steekproef.

Vervolgens worden de missende waarden verwijderd uit de dataset. De univariate statistieken geven een beeld van de verdelingen van de variabelen door middel van de gemiddelden, standaarddeviaties, modussen en de vijfgetallensamenvattingen. Voor de categorische variabelen Dieet, Geslacht en Opleidingsniveau worden staafdiagrammen gegeven en voor de continue variabelen Overheidsbemoeienis, Politieke voorkeur en Leeftijd worden histogrammen gegeven. Verder worden de frequentietabellen gegeven. Doordat er te veel verschillende leeftijden zijn om een frequentietabel te maken, is voor de variabele Leeftijd alleen een histogram weergegeven. Hieronder staat de syntax en de output van de analyses. Hiervoor wordt de dataset zonder missende waarden gebruikt.

```
*Missings uit de dataset.
```

```
REGRESSION  
  /MISSING LISTWISE  
  /STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA  
  /CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)  
  /NOORIGIN  
  /DEPENDENT role_govt  
  /METHOD=ENTER diet LR sex_rec age_cont edu_clean  
  /SAVE RESID.
```

```
*Dummy missings.
```

```
RECODE RES_1 (SYSMIS=0) (ELSE=1) INTO obs.  
EXECUTE.
```

```
*Select complete cases.
```

```
USE ALL.  
COMPUTE filter_$=(obs = 1).  
VARIABLE LABELS filter_$ 'obs = 1 (FILTER)'.  
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.  
FORMATS filter_$ (f1.0).  
FILTER BY filter_$.  
EXECUTE.
```

```
*Missings uit de dataset.
```

```
DATASET ACTIVATE DataSet3.
```

```
*Beschrijvende statistieken, staafdiagrammen en frequentietabellen.
```

```
FREQUENCIES VARIABLES=diet LR role_govt sex_rec age_cont edu_new  
  /NTILES=4  
  /STATISTICS=STDDEV MINIMUM MAXIMUM MEAN MEDIAN  
  /BARCHART FREQ  
  /ORDER=ANALYSIS.
```

```

FREQUENCIES VARIABLES=diet LR role_govt sex_rec age_cont edu_new
  /NTILES=4
  /STATISTICS=STDDEV MINIMUM MAXIMUM MEAN MEDIAN
  /HISTOGRAM
  /ORDER=ANALYSIS.

```

Frequencies

Statistics							
		Bent u	Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van links (0) naar rechts (10)?	Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van De overheid moet zich niet bemoeien (0) naar De overheid mag het gebruik van dieren als voedsel verbieden (10)?	Geslacht	Leeftijd	edu_new
N	Valid	8754	8754	8754	8754	8754	8754
	Missing	0	0	0	0	0	0
Mean		3,31	5,00	4,68	1,42	56,97	6,0579
Median		3,00	5,00	5,00	1,00	60,00	6,0000
Std. Deviation		,675	2,441	2,928	,494	15,808	1,49043
Minimum		1	0	0	1	18	1,00
Maximum		4	10	10	2	99	8,00
Percentiles	25	3,00	3,00	2,00	1,00	47,00	5,0000
	50	3,00	5,00	5,00	1,00	60,00	6,0000
	75	4,00	7,00	7,00	2,00	69,00	7,0000

Frequency Table

Bent u					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Veganist	142	1,6	1,6	1,6
	Vegetariër	628	7,2	7,2	8,8
	Flexitariër	4341	49,6	49,6	58,4
	Vleeseter	3643	41,6	41,6	100,0
	Total	8754	100,0	100,0	

Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van links (0) naar rechts (10)?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Links 0	295	3,4	3,4	3,4
	1	378	4,3	4,3	7,7
	2	832	9,5	9,5	17,2
	3	1198	13,7	13,7	30,9
	4	1075	12,3	12,3	43,2
	5	1141	13,0	13,0	56,2
	6	974	11,1	11,1	67,3
	7	1250	14,3	14,3	81,6
	8	1165	13,3	13,3	94,9
	9	248	2,8	2,8	97,7
	Rechts 10	198	2,3	2,3	100,0
	Total	8754	100,0	100,0	

Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van De overheid moet zich niet bemoeien (0) naar De overheid mag het gebruik van dieren als voedsel verbieden (10)?

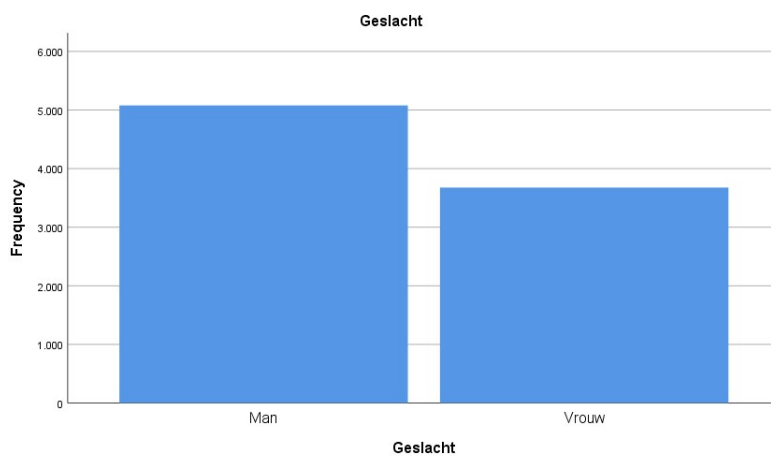
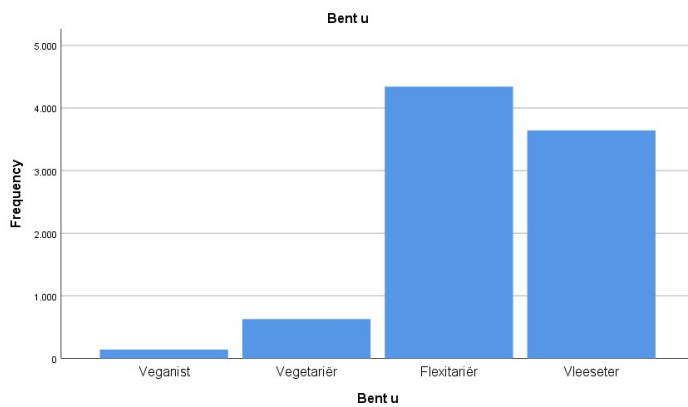
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Overheid moet zich niet bemoeien 0	1401	16,0	16,0	16,0
	1	375	4,3	4,3	20,3
	2	482	5,5	5,5	25,8
	3	461	5,3	5,3	31,1
	4	623	7,1	7,1	38,2
	Overheid mag inwoners sturen 5	1997	22,8	22,8	61,0
	6	891	10,2	10,2	71,2
	7	978	11,2	11,2	82,3
	8	781	8,9	8,9	91,3
	9	317	3,6	3,6	94,9
	Overheid mag verbieden 10	448	5,1	5,1	100,0
	Total	8754	100,0	100,0	

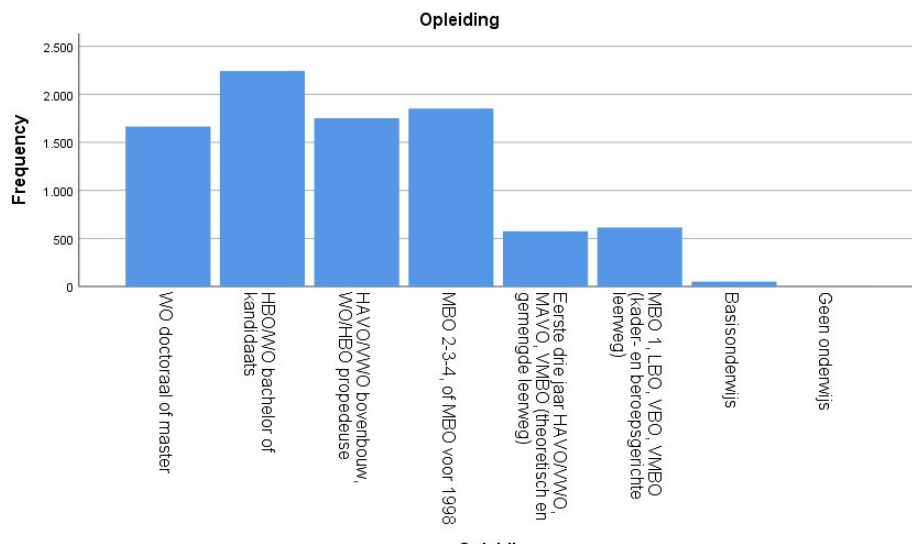
Geslacht

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Man	5078	58,0	58,0	58,0
	Vrouw	3676	42,0	42,0	100,0
	Total	8754	100,0	100,0	

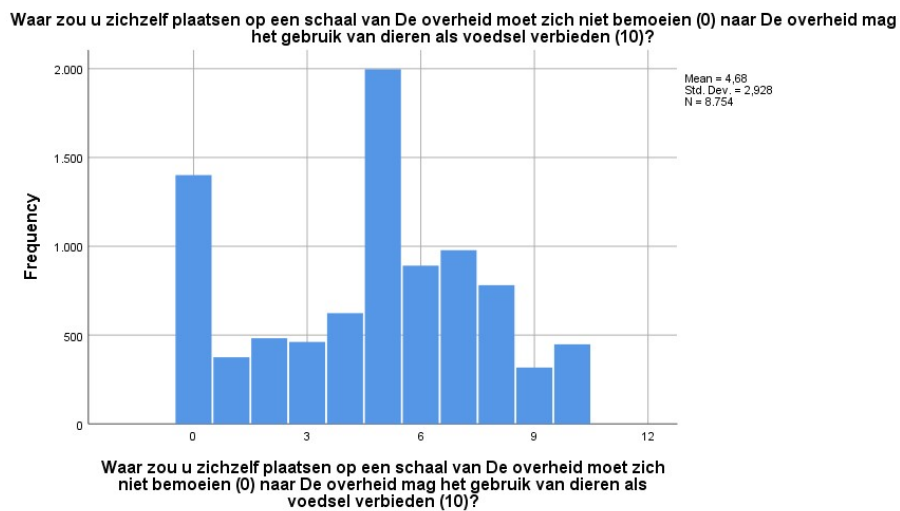
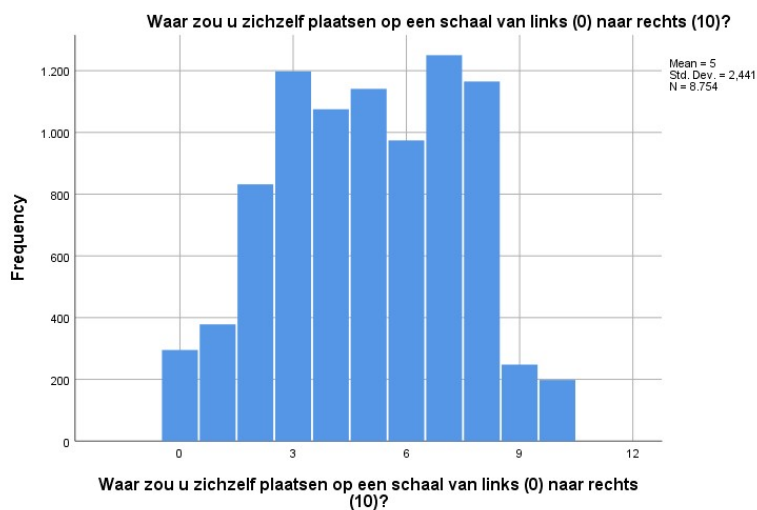
edu_new				
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid				
Geen onderwijs	3	,0	,0	,0
Basisonderwijs	51	,6	,6	,6
MBO 1, LBO, VBO, VMBO (kader- en beroepsgerichte leerweg)	615	7,0	7,0	7,6
Eerste drie jaar HAVO/MVO, MAVO, VMBO (theoretisch en gemengde leerweg)	574	6,6	6,6	14,2
MBO 2-3-4, of MBO voor 1998	1852	21,2	21,2	35,4
HAVO/MVO bovenbouw, WO/HBO propedeuse	1752	20,0	20,0	55,4
HBO/WO bachelor of kandidaats	2243	25,6	25,6	81,0
WO doctoraal of master	1664	19,0	19,0	100,0
Total	8754	100,0	100,0	

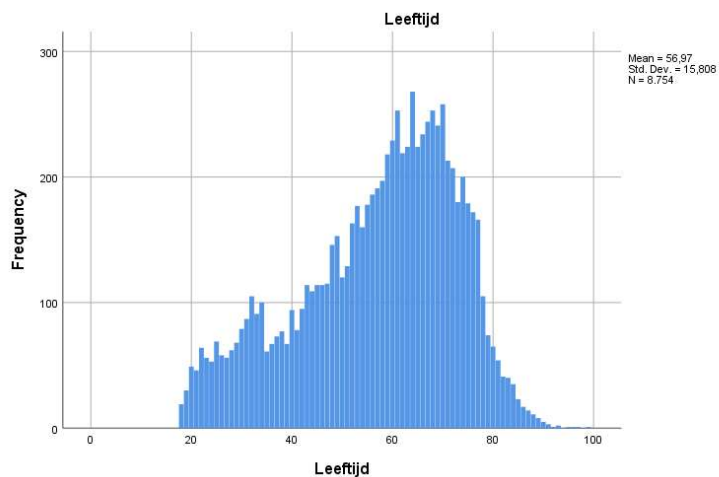
Bar Chart

Histogram

8.2. Bivariate analyses

De tweede analyse betreft die van de bivariate statistieken. Deze statistieken geven de samenhang tussen alle variabelen weer. Tussen de continue variabelen zijn Pearson's correlaties uitgerekend. Tussen continue en categorische variabelen zijn eenweg-ANOVA analyses uitgevoerd en door de wortel van R^2 te nemen is de correlatie berekent. Om de verschillen tussen groepen te toetsen, zijn t-toetsen uitgevoerd. Om de samenhang te bekijken tussen categorische variabelen zijn kruistabellen gemaakt en is gekeken naar Cramer's V. Hieronder staat de syntax en de output van de analyses.

```
*Samenhang continue variabelen.
CORRELATIONS
/VARIABLES=LR role_govt age_cont
/PRINT=TWOTAIL NOSIG
/MISSING=PAIRWISE.
```

Correlations

Correlations				
		Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van links (0) naar rechts (10)?	Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van De overheid moet zich niet bemoeien (0) naar De overheid mag het gebruik van dieren als voedsel verbieden (10)?	Leeftijd
Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van links (0) naar rechts (10)?	Pearson Correlation	1	-,512**	,120**
	Sig. (2-tailed)		,000	,000
	N	8754	8754	8754
Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van De overheid moet zich niet bemoeien (0) naar De overheid mag het gebruik van dieren als voedsel verbieden (10)?	Pearson Correlation	-,512**	1	-,108**
	Sig. (2-tailed)	,000		,000
	N	8754	8754	8754
Leeftijd	Pearson Correlation	,120**	-,108**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	
	N	8754	8754	8754

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

```
*Kruistabellen.
CROSSTABS
  /TABLES=diet BY sex_rec
  /FORMAT=AVALUE TABLES
  /STATISTICS=CHISQ PHI
  /CELLS=COUNT
  /COUNT ROUND CELL.
```

Crosstabs

Bent u * Geslacht Crosstabulation

Count

		Geslacht		
		Man	Vrouw	Total
Bent u	Veganist	49	93	142
	Vegetariër	218	410	628
	Flexitariër	2129	2212	4341
	Vleeseter	2682	961	3643
Total		5078	3676	8754

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	679,844 ^a	3	,000
Likelihood Ratio	695,930	3	,000
Linear-by-Linear Association	629,287	1	,000
N of Valid Cases	8754		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 59,63.

Symmetric Measures

		Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi	,279	,000
	Cramer's V	,279	,000
N of Valid Cases		8754	

```
*Kruistabellen.
CROSSTABS
  /TABLES=diet BY edu_new
  /FORMAT=AVALUE TABLES
  /STATISTICS=CHISQ PHI
  /CELLS=COUNT
  /COUNT ROUND CELL.
```

Crosstabs

Count

Bent u * edu_new Crosstabulation

		edu_new								
		Geen onderwijs	Basisonderwijs	MBO 1, LBO, VBO, VMBO (kader- en beroepsgerichte leerweg)	Eerste drie jaar HAVO/VWO, MAVO, VMBO (theoretisch en gemengde leerweg)	MBO 2-3-4, of MBO voor 1998	HAVO/VWO bovenbouw, WO/HBO propedeuse	HBOWO bachelor of kandidaats	WO doctoraal of master	Total
Bent u	Veganist	0	0	4	5	16	30	45	42	142
	Vegetariër	1	3	22	24	69	110	169	230	628
	Flexitariër	1	21	222	252	717	899	1254	975	4341
	Vleeseter	1	27	367	293	1050	713	775	417	3643
Total		3	51	615	574	1852	1752	2243	1664	8754

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	598,112 ^a	21	,000
Likelihood Ratio	594,408	21	,000
Linear-by-Linear Association	456,245	1	,000
N of Valid Cases	8754		

a. 6 cells (18,8%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,05.

Symmetric Measures

	Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal		
Phi	,261	,000
Cramer's V	,151	,000
N of Valid Cases	8754	

CROSSTABS

```

/TABLES=sex_rec BY edu_new
/FORMAT=AVALUE TABLES
/STATISTICS=CHISQ PHI
/CELLS=COUNT
/COUNT ROUND CELL.

```


Crosstabs

Geslacht * edu_new Crosstabulation

Count

		edu_new								
		Geen onderwijs	Basisonderwijs	MBO 1, LBO, VBO, VMBO (kader- en beroepsgeric hte leerweg)	Eerste drie jaar HAVO/MWO, MAVO, VMBO (theoretisch en gemengde leerweg)	MBO 2-3-4, of MBO voor 1998	HAVO/MWO bovenbouw, WO/HBO propedeuse	HBO/MWO bachelor of kandidaats	WO doctoraal of master	Total
Geslacht	Man	3	39	448	355	1155	912	1267	899	5078
	Vrouw	0	12	167	219	697	840	976	765	3676
Total		3	51	615	574	1852	1752	2243	1664	8754

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	121,248 ^a	7	,000
Likelihood Ratio	125,583	7	,000
Linear-by-Linear Association	78,324	1	,000
N of Valid Cases	8754		

a. 2 cells (12,5%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,26.

Symmetric Measures

		Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi	,118	,000
	Cramer's V	,118	,000
N of Valid Cases		8754	

*T-toets voor geslacht.

```
T-TEST GROUPS=sex_rec(1 2)
/MISSING=ANALYSIS
/VARIABLES=LR role_govt age_cont
/CRITERIA=CI(.95).
```

T-Test

Group Statistics

	Geslacht	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van links (0) naar rechts (10)?	Man	5078	5,46	2,393	,034
	Vrouw	3676	4,36	2,360	,039
Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van De overheid moet zich niet bemoeien (0) naar De overheid mag het gebruik van dieren als voedsel verbieden (10)?	Man	5078	4,22	2,981	,042
	Vrouw	3676	5,31	2,730	,045
Leeftijd	Man	5078	57,65	15,919	,223
	Vrouw	3676	56,04	15,607	,257

Independent Samples Test										
		Levene's Test for Equality of Variances					t-test for Equality of Means			
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van links (0) naar rechts (10)?	Equal variances assumed	5,477	,019	21,488	8752	,000	1,107	,052	1,006	1,208
	Equal variances not assumed			21,536	7981,415	,000	1,107	,051	1,006	1,208
Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van De overheid moet zich niet bemoeien (0) naar De overheid mag het gebruik van dieren als voedsel verbieden (10)?	Equal variances assumed	115,163	,000	-17,461	8752	,000	-1,088	,062	-1,211	-,966
	Equal variances not assumed			-17,709	8287,836	,000	-1,088	,061	-1,209	-,968
Leeftijd	Equal variances assumed	3,250	,071	4,708	8752	,000	1,610	,342	,939	2,280
	Equal variances not assumed			4,723	8007,351	,000	1,610	,341	,942	2,278

*Oneway anova dieet.

```
ONEWAY LR role_govt age_cont BY diet
/STATISTICS DESCRIPTIVES HOMOGENEITY
/MISSING ANALYSIS.
```

Oneway

Descriptives									
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
						Lower Bound	Upper Bound		
Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van links (0) naar rechts (10)?	Veganist	142	2,59	2,018	,169	2,26	2,93	0	9
	Vegetariër	628	3,02	2,082	,083	2,85	3,18	0	10
	Flexitariër	4341	4,36	2,231	,034	4,29	4,42	0	10
	Vleeseter	3643	6,20	2,156	,036	6,13	6,27	0	10
	Total	8754	5,00	2,441	,026	4,95	5,05	0	10
Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van De overheid moet zich niet bemoeien (0) naar De overheid mag het gebruik van dieren als voedsel verbieden (10)?	Veganist	142	8,24	1,953	,164	7,92	8,56	1	10
	Vegetariër	628	7,31	2,076	,083	7,15	7,47	0	10
	Flexitariër	4341	5,67	2,416	,037	5,59	5,74	0	10
	Vleeseter	3643	2,91	2,607	,043	2,83	3,00	0	10
	Total	8754	4,68	2,928	,031	4,62	4,74	0	10
Leeftijd	Veganist	142	44,33	15,598	1,309	41,74	46,92	19	78
	Vegetariër	628	51,01	16,931	,676	49,68	52,33	18	88
	Flexitariër	4341	57,77	15,701	,238	57,30	58,23	18	97
	Vleeseter	3643	57,55	15,315	,254	57,05	58,04	18	99
	Total	8754	56,97	15,808	,169	56,64	57,30	18	99

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van links (0) naar rechts (10)?	Between Groups	10318,301	3	3439,434	719,346	,000
	Within Groups	41836,698	8750	4,781		
	Total	52154,999	8753			
Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van De overheid moet zich niet bemoeien (0) naar De overheid mag het gebruik van dieren als voedsel verbieden (10)?	Between Groups	21706,769	3	7235,590	1187,098	,000
	Within Groups	53332,919	8750	6,095		
	Total	75039,688	8753			
Leeftijd	Between Groups	48957,103	3	16319,034	66,780	,000
	Within Groups	2138233,527	8750	244,370		
	Total	2187190,630	8753			

*Oneway anova educatie.

```
ONEWAY LR role_govt age_cont BY edu_new
/STATISTICS DESCRIPTIVES HOMOGENEITY
/MISSING ANALYSIS.
```

Oneway

		Descriptives							
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van links (0) naar rechts (10)?	Geen onderwijs	3	5,33	2,517	1,453	-,92	11,58	3	8
	Basisonderwijs	51	5,69	2,604	,365	4,95	6,42	0	10
	MBO 1, LBO, VBO, VMBO (kader- en beroepsgerichte leerweg)	615	5,61	2,496	,101	5,42	5,81	0	10
	Eerste drie jaar HAVO/MVO, MAVO, VMBO (theoretisch en gemengde leerweg)	574	5,47	2,439	,102	5,27	5,67	0	10
	MBO 2-3-4, of MBO voor 1998	1852	5,72	2,247	,052	5,62	5,82	0	10
	HAVO/MVO bovenbouw, WO/HBO propedeuse	1752	4,92	2,510	,060	4,81	5,04	0	10
	HBO/MVO bachelor of kandidaats	2243	4,77	2,417	,051	4,67	4,87	0	10
	WO doctoraal of master	1664	4,18	2,262	,055	4,07	4,29	0	10
	Total	8754	5,00	2,441	,026	4,95	5,05	0	10
Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van De overheid moet zich niet bemoeien (0) naar De overheid mag het gebruik van dieren als voedsel verbieden (10)?	Geen onderwijs	3	4,67	4,509	2,603	-6,53	15,87	0	9
	Basisonderwijs	51	3,78	3,419	,479	2,82	4,75	0	10
	MBO 1, LBO, VBO, VMBO (kader- en beroepsgerichte leerweg)	615	3,68	3,044	,123	3,44	3,92	0	10
	Eerste drie jaar HAVO/MVO, MAVO, VMBO (theoretisch en gemengde leerweg)	574	3,86	2,892	,121	3,63	4,10	0	10
	MBO 2-3-4, of MBO voor 1998	1852	3,73	2,861	,066	3,60	3,86	0	10
	HAVO/MVO bovenbouw, WO/HBO propedeuse	1752	4,75	2,885	,069	4,62	4,89	0	10
	HBO/MVO bachelor of kandidaats	2243	5,07	2,794	,059	4,95	5,18	0	10
	WO doctoraal of master	1664	5,82	2,631	,065	5,69	5,94	0	10
	Total	8754	4,68	2,928	,031	4,62	4,74	0	10
Leeftijd	Geen onderwijs	3	36,67	27,135	15,667	-30,74	104,07	21	68
	Basisonderwijs	51	65,12	11,542	1,616	61,87	68,36	31	81
	MBO 1, LBO, VBO, VMBO (kader- en beroepsgerichte leerweg)	615	64,04	12,220	,493	63,07	65,01	18	90
	Eerste drie jaar HAVO/MVO, MAVO, VMBO (theoretisch en gemengde leerweg)	574	65,56	12,482	,521	64,54	66,58	19	91
	MBO 2-3-4, of MBO voor 1998	1852	58,99	13,237	,308	58,39	59,59	19	88
	HAVO/MVO bovenbouw, WO/HBO propedeuse	1752	56,70	17,525	,419	55,88	57,52	18	97
	HBO/MVO bachelor of kandidaats	2243	55,16	16,053	,339	54,50	55,83	18	93
	WO doctoraal of master	1664	51,66	15,864	,389	50,90	52,42	22	99
	Total	8754	56,97	15,808	,169	56,64	57,30	18	99

		ANOVA				
		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van links (0) naar rechts (10)?	Between Groups	2583,524	7	369,075	65,117	,000
	Within Groups	49571,475	8746	5,668		
	Total	52154,999	8753			
Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van De overheid moet zich niet bemoeien (0) naar De overheid mag het gebruik van dieren als voedsel verbieden (10)?	Between Groups	5192,677	7	741,811	92,887	,000
	Within Groups	69847,011	8746	7,986		
	Total	75039,688	8753			
Leeftijd	Between Groups	139704,213	7	19957,745	85,251	,000
	Within Groups	2047486,417	8746	234,105		
	Total	2187190,630	8753			

```
*R^2 continu en categorisch.
UNIANOVA role_govt BY diet
  /METHOD=SSTYPE(3)
  /INTERCEPT=INCLUDE
  /CRITERIA=ALPHA(0.05)
  /DESIGN=diet.
```

Univariate Analysis of Variance

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van De overheid moet zich

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	21706,769 ^a	3	7235,590	1187,098	,000
Intercept	63707,445	1	63707,445	10452,084	,000
diet	21706,769	3	7235,590	1187,098	,000
Error	53332,919	8750	6,095		
Total	266804,000	8754			
Corrected Total	75039,688	8753			

a. R Squared = ,289 (Adjusted R Squared = ,289)

```
UNIANOVA role_govt BY sex_rec
  /METHOD=SSTYPE(3)
  /INTERCEPT=INCLUDE
  /CRITERIA=ALPHA(0.05)
  /DESIGN=sex_rec.
```

Univariate Analysis of Variance

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van De overheid moet zich

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	2526,197 ^a	1	2526,197	304,899	,000
Intercept	193869,398	1	193869,398	23399,025	,000
sex_rec	2526,197	1	2526,197	304,899	,000
Error	72513,492	8752	8,285		
Total	266804,000	8754			
Corrected Total	75039,688	8753			

a. R Squared = ,034 (Adjusted R Squared = ,034)

```
UNIANOVA role_govt BY edu_new
/METHOD=SSTYPE(3)
/INTERCEPT=INCLUDE
/CRITERIA=ALPHA(0.05)
/DESIGN=edu_new.
```

Univariate Analysis of Variance

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van De overheid moet zich niet bemoeien (0)

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	5192,677 ^a	7	741,811	92,887	,000
Intercept	3488,627	1	3488,627	436,834	,000
edu_new	5192,677	7	741,811	92,887	,000
Error	69847,011	8746	7,986		
Total	266804,000	8754			
Corrected Total	75039,688	8753			

a. R Squared = ,069 (Adjusted R Squared = ,068)

```
UNIANOVA LR BY diet
/METHOD=SSTYPE(3)
/INTERCEPT=INCLUDE
/CRITERIA=ALPHA(0.05)
/DESIGN=diet.
```


Univariate Analysis of Variance

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van links (0) naar rechts ('

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	10318,301 ^a	3	3439,434	719,346	,000
Intercept	28597,414	1	28597,414	5981,050	,000
diet	10318,301	3	3439,434	719,346	,000
Error	41836,698	8750	4,781		
Total	270975,000	8754			
Corrected Total	52154,999	8753			

a. R Squared = ,198 (Adjusted R Squared = ,198)

```
UNIANOVA LR BY sex_rec
/METHOD=SSTYPE(3)
/INTERCEPT=INCLUDE
/CRITERIA=ALPHA(0.05)
/DESIGN=sex_rec.
```

Univariate Analysis of Variance

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van links (0) naar rechts (1)

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	2613,574 ^a	1	2613,574	461,715	,000
Intercept	205713,177	1	205713,177	36341,339	,000
sex_rec	2613,574	1	2613,574	461,715	,000
Error	49541,425	8752	5,661		
Total	270975,000	8754			
Corrected Total	52154,999	8753			

a. R Squared = ,050 (Adjusted R Squared = ,050)

```
UNIANOVA LR BY edu_new
/METHOD=SSTYPE(3)
/INTERCEPT=INCLUDE
/CRITERIA=ALPHA(0.05)
/DESIGN=edu_new.
```

Univariate Analysis of Variance

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van links (0) naar rechts i

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	2583,524 ^a	7	369,075	65,117	,000
Intercept	4849,188	1	4849,188	855,552	,000
edu_new	2583,524	7	369,075	65,117	,000
Error	49571,475	8746	5,668		
Total	270975,000	8754			
Corrected Total	52154,999	8753			

a. R Squared = ,050 (Adjusted R Squared = ,049)

```
UNIANOVA age_cont BY diet
/METHOD=SSTYPE(3)
/INTERCEPT=INCLUDE
/CRITERIA=ALPHA(0.05)
/DESIGN=diet.
```

Univariate Analysis of Variance

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: Leeftijd

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	48957,103 ^a	3	16319,034	66,780	,000
Intercept	4855111,972	1	4855111,972	19867,909	,000
diet	48957,103	3	16319,034	66,780	,000
Error	2138233,527	8750	244,370		
Total	30599988,00	8754			
Corrected Total	2187190,630	8753			

a. R Squared = ,022 (Adjusted R Squared = ,022)

```
UNIANOVA age_cont BY sex_rec
/METHOD=SSTYPE(3)
/INTERCEPT=INCLUDE
/CRITERIA=ALPHA(0.05)
/DESIGN=sex_rec.
```


Univariate Analysis of Variance

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: Leeftijd

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	5524,829 ^a	1	5524,829	22,163	,000
Intercept	27558888,72	1	27558888,72	110555,610	,000
sex_rec	5524,829	1	5524,829	22,163	,000
Error	2181665,801	8752	249,276		
Total	30599988,00	8754			
Corrected Total	2187190,630	8753			

a. R Squared = ,003 (Adjusted R Squared = ,002)

```
UNIANOVA age_cont BY edu_new
/METHOD=SSTYPE(3)
/INTERCEPT=INCLUDE
/CRITERIA=ALPHA(0.05)
/DESIGN=edu_new.
```

Univariate Analysis of Variance

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: Leeftijd

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	139704,213 ^a	7	19957,745	85,251	,000
Intercept	574730,814	1	574730,814	2455,008	,000
edu_new	139704,213	7	19957,745	85,251	,000
Error	2047486,417	8746	234,105		
Total	30599988,00	8754			
Corrected Total	2187190,630	8753			

a. R Squared = ,064 (Adjusted R Squared = ,063)

8.3. Regressieanalyse

De laatste analyse is de regressieanalyse. Deze is opgebouwd aan de hand van het analyseplan. Hieronder staat de syntax en de output van de analyses.

*Modelschattingen.

REGRESSION

```

/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA CHANGE
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT role_govt
/METHOD=ENTER sex_new age_centreeren edu_centreeren
/METHOD=ENTER diet_vegan diet_veg diet_flex
/METHOD=ENTER LR_centreeren
/METHOD=ENTER interactie_vegan_LR interactie_veg_LR interactie_flex_LR
/PARTIALPLOT ALL
/SCATTERPLOT=(*ZRESID ,*ZPRED)
/RESIDUALS HISTOGRAM(ZRESID) NORMPROB(ZRESID)
/SAVE COOK LEVER ZRESID DFFIT.

```

Regression

Variables Entered/Removed^a

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	edu_centreeren, sex_new, age_centreeren ^b		Enter
2	diet_vegan, diet_veg, diet_flex ^b		Enter
3	LR_centreeren ^b		Enter
4	interactie_veg_LR, interactie_flex_LR, interactie_vegan_LR ^b		Enter

a. Dependent Variable: Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van De overheid moet zich niet bemoeien (0) naar De overheid mag het gebruik van dieren als voedsel verbieden (10)?

b. All requested variables entered.

Model Summary^e

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	R Square Change	Change Statistics			Sig. F Change
						F Change	df1	df2	
1	,297 ^a	,088	,088	2,796	,088	282,016	3	8750	,000
2	,554 ^b	,307	,306	2,439	,219	918,865	3	8747	,000
3	,625 ^c	,391	,390	2,286	,084	1206,551	1	8746	,000
4	,626 ^d	,392	,391	2,284	,001	5,919	3	8743	,000

a. Predictors: (Constant), edu_centreeren, sex_new, age_centreeren

b. Predictors: (Constant), edu_centreeren, sex_new, age_centreeren, diet_vegan, diet_veg, diet_flex

c. Predictors: (Constant), edu_centreeren, sex_new, age_centreeren, diet_vegan, diet_veg, diet_flex, LR_centreeren

d. Predictors: (Constant), edu_centreeren, sex_new, age_centreeren, diet_vegan, diet_veg, diet_flex, LR_centreeren, interactie_veg_LR, interactie_flex_LR, interactie_vegan_LR

e. Dependent Variable: Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van De overheid moet zich niet bemoeien (0) naar De overheid mag het gebruik van dieren als voedsel verbieden (10)?

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	6615,975	3	2205,325	282,016	,000 ^b
	Residual	68423,713	8750	7,820		
	Total	75039,688	8753			
2	Regression	23012,288	6	3835,381	644,816	,000 ^c
	Residual	52027,400	8747	5,948		
	Total	75039,688	8753			
3	Regression	29319,588	7	4188,513	801,239	,000 ^d
	Residual	45720,100	8746	5,228		
	Total	75039,688	8753			
4	Regression	29412,260	10	2941,226	563,589	,000 ^e
	Residual	45627,428	8743	5,219		
	Total	75039,688	8753			

a. Dependent Variable: Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van De overheid moet zich niet bemoeien (0) naar De overheid mag het gebruik van dieren als voedsel verbieden (10)?

b. Predictors: (Constant), edu_centreren, sex_new, age_centreren

c. Predictors: (Constant), edu_centreren, sex_new, age_centreren, diet_vegan, diet_veg, diet_flex

d. Predictors: (Constant), edu_centreren, sex_new, age_centreren, diet_vegan, diet_veg, diet_flex, LR_centreren

e. Predictors: (Constant), edu_centreren, sex_new, age_centreren, diet_vegan, diet_veg, diet_flex, LR_centreren, interactie_veg_LR, interactie_flex_LR, interactie_vegan_LR

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	4,281	,039		108,861	,000
	sex_new	,952	,061	,160	15,638	,000
	age_centren	-,009	,002	-,047	-4,484	,000
	edu_centren	,430	,021	,219	20,715	,000
2	(Constant)	2,959	,044		67,858	,000
	sex_new	,189	,055	,032	3,441	,001
	age_centren	-,008	,002	-,041	-4,472	,000
	edu_centren	,225	,019	,114	12,138	,000
	diet_vegan	4,928	,211	,213	23,339	,000
	diet_veg	4,042	,109	,356	37,023	,000
	diet_flex	2,565	,058	,438	44,556	,000
3	(Constant)	3,462	,043		79,826	,000
	sex_new	-,014	,052	-,002	-,261	,794
	age_centren	-,004	,002	-,020	-2,336	,020
	edu_centren	,171	,017	,087	9,828	,000
	diet_vegan	3,690	,201	,159	18,344	,000
	diet_veg	2,947	,107	,260	27,518	,000
	diet_flex	1,922	,057	,328	33,682	,000
	LR_centren	-,394	,011	-,329	-34,735	,000
4	(Constant)	3,509	,046		75,743	,000
	sex_new	-,015	,052	-,003	-,287	,774
	age_centren	-,004	,002	-,022	-2,481	,013
	edu_centren	,171	,017	,087	9,842	,000
	diet_vegan	4,296	,303	,185	14,168	,000
	diet_veg	3,069	,135	,271	22,767	,000
	diet_flex	1,883	,058	,322	32,447	,000
	LR_centren	-,434	,018	-,361	-24,589	,000
	interactie_vegan_LR	,312	,097	,042	3,216	,001
	interactie_veg_LR	,126	,047	,032	2,659	,008
	interactie_flex_LR	,053	,023	,029	2,237	,025

a. Dependent Variable: Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van De overheid moet zich niet bemoeien (0) naar De overheid mag het gebruik van dieren als voedsel verbieden (10)?

9. Bijlage 3

9.1. Assumptiecontrole

Voor lineaire regressie zijn er vier assumpties waar het model aan moet voldoen, namelijk die van onafhankelijke waarnemingen, lineariteit, homoscedasticiteit en een normale verdeling van de residuen.

De assumptie over onafhankelijke waarnemingen stelt dat er geen samenhang bestaat tussen de antwoorden van de respondenten. De enquête is verspreid via de mail onder de deelnemers van het Kieskompas. Dit betekent dat er geen aanwijzing is dat de respondenten elkaar onderling kunnen beïnvloeden. Er wordt dus voldaan aan de assumptie van onafhankelijke waarnemingen.

Op basis van de weergegeven residual plot in Figuur 3, waarin de gestandaardiseerde residuen zijn uitgezet tegen de gestandaardiseerde voorspelde waarden, kunnen we enkele belangrijke modelassumpties in regressieanalyse evalueren. De assumptie van lineariteit houdt in dat er een lineair verband bestaat tussen de onafhankelijke variabelen en de afhankelijke variabele. Een manier om deze assumptie visueel te toetsen is door te kijken naar het patroon van de residuen: als de relatie lineair is, dan zouden de residuen willekeurig verspreid moeten zijn rond de horizontale as zonder duidelijke systematische patronen. In het residual plot in Figuur 3 is een opvallend patroon te zien. De residuen zijn afgebeeld in diagonale banden. De antwoordschaal van overheidsbemoeienis loopt van 0 tot 10, dus dit is logisch. Dit patroon is dus niet volledig willekeurig, wat een indicatie is dat de lineariteitsassumptie geschonden is.

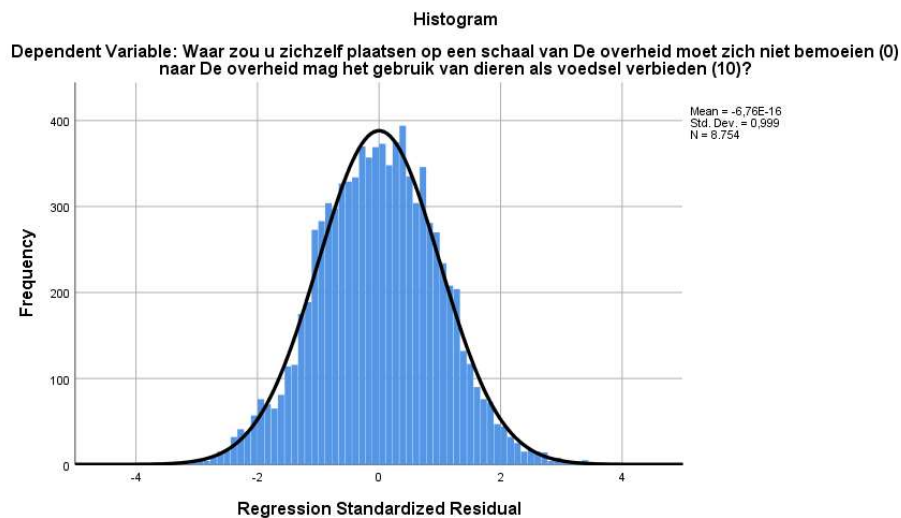
Daarnaast kan je in lineaire regressieanalyse met partial regression plots de assumptie van lineariteit beoordelen tussen de afhankelijke en elke onafhankelijke variabele, terwijl de invloed van de andere variabelen constant wordt gehouden. In figuur 4 zijn de partial regression plots weergegeven. Er lijkt geen sprake te zijn van ernstige schendingen van lineariteit.

Homoscedasticiteit is de aanname dat de spreiding van de residuen constant is. In de residuen plot is er geen duidelijke toename of afname van spreiding van de residuen. De spreiding lijkt relatief constant te blijven en er is geen sprake van een trechtersvorm. Op

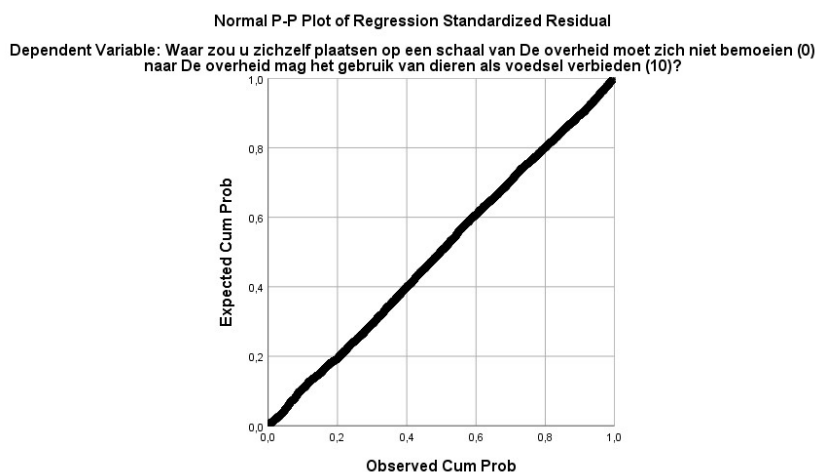
basis hiervan kunnen we zeggen dat de aanname van homoscedasticiteit niet geschonden is.

De aanname over de normaal verdeelde residuen wordt getoetst in Figuur 1 en Figuur 2. Het histogram toont een duidelijk klokvorming patroon wat sterk lijkt op een normale verdeling. In het PP-plot is te zien dat de punten vrij exact op de lijn liggen, wat wederom duidt op de normale verdeling.

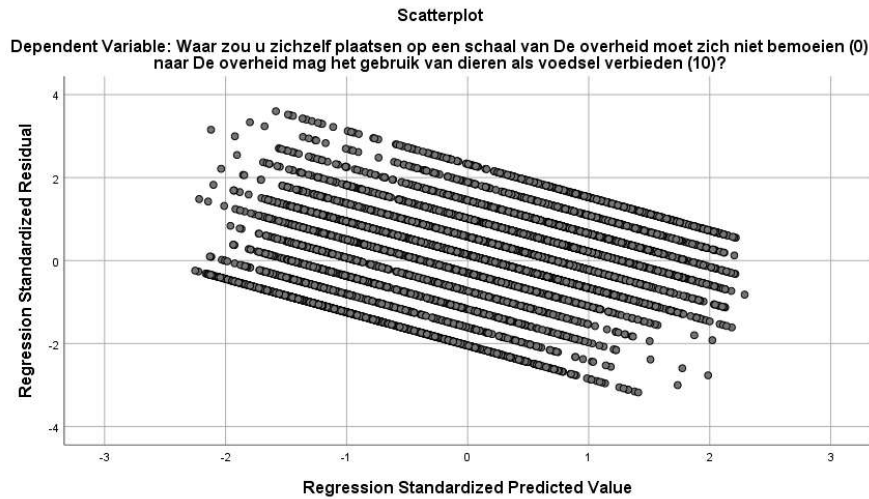
Output assumptiecontrole

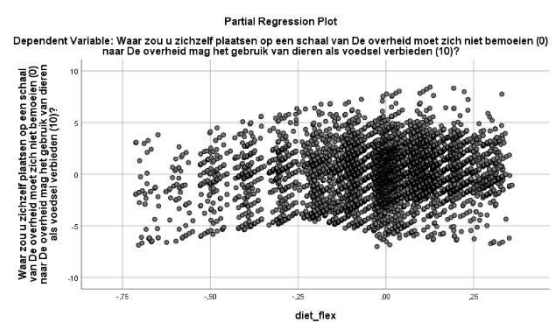
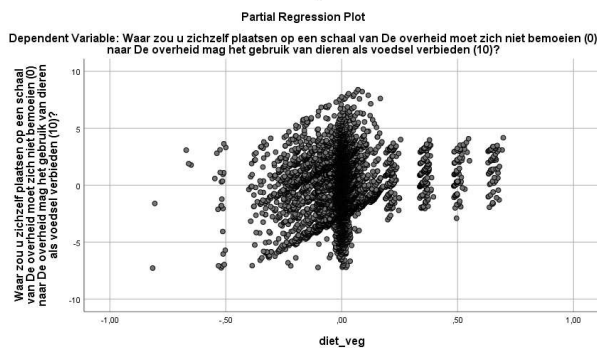
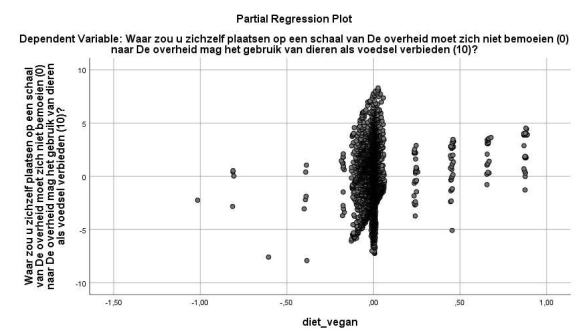
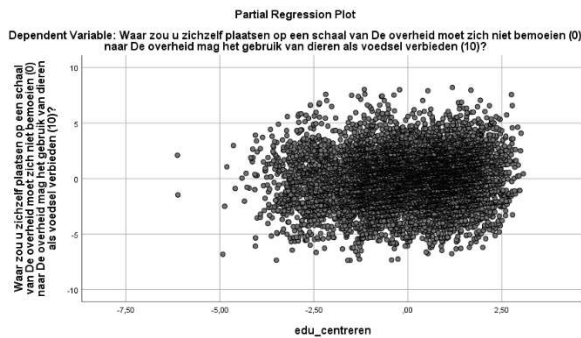
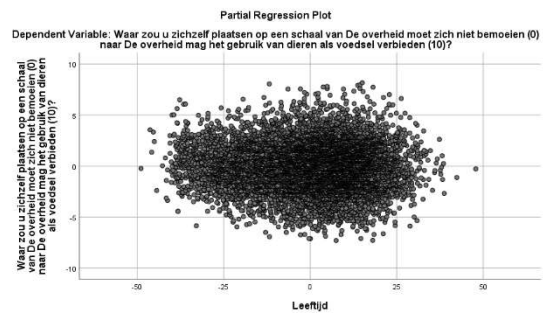
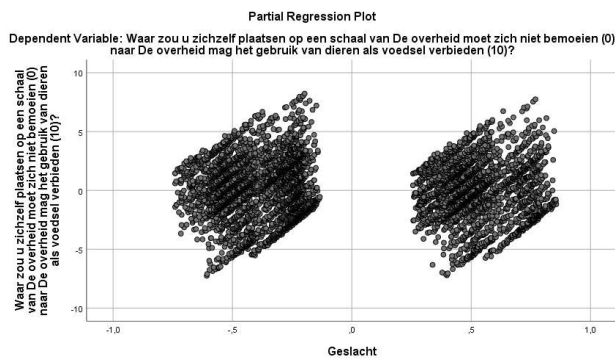
Figuur 1: Histogram van de residuen

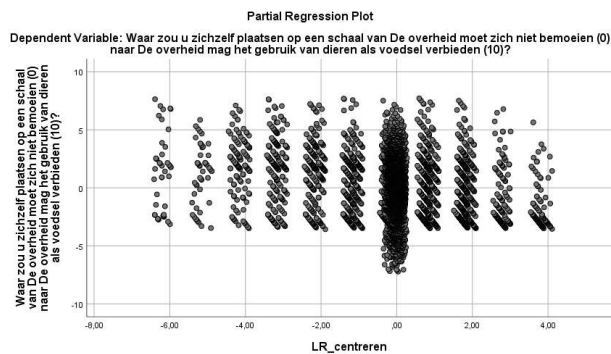

Figuur 2: PP-plot van de residuen

Figuur 3: Residual plot

Figuur 4: Partial plots

9.2. Invloedrijke punten en uitbijters

Voor de invloedrijke punten en uitbijters van de regressie wordt er gekeken naar de gestandaardiseerde residuen, leverage, Cook's distance en DFFIT. Voor het constateren van uitbijters wordt gekeken naar de residuen en de residual plot in Figuur 3. Een waarde is een uitbijter wanneer deze een hoger residu dan 3 of een lager residu dan -3 heeft. Wanneer een waarde een hoog residu heeft, betekent dit dat er een groot verschil zit tussen de geobserveerde en de geschatte waarde. In figuur 3 is te zien dat er in totaal 28 uitbijters zijn.

Er is mogelijk sprake van een probleem bij de leverage als de leverage waarde hoger is dan $3 \times p/n$, waarbij p het aantal geschatte parameters is en n het aantal observaties in de dataset. Het aantal geschatte parameters is 11 en de n is 8754. Een waarde is een uitbijter als de leverage waarde hoger is dan $3 \times 11/8754 = 0,00377$. Er zijn 299 cases waarvan de leverage groter is dan 0,00377.

Ook wordt naar de Cook's distance gekeken, omdat dit het product is van het residu en de leverage. Als zowel het residu als de leverage hoog is, zal de Cook's distance ook hoog zijn. Er is sprake van een uitbijter als de Cook's distance een waarde heeft groter dan 1. Daarnaast geldt ook de regel $4/n$, waarbij n het aantal observaties in de dataset is. Voor deze analyse is dat dus $4/8754 = 0,00045693$. Er zijn 370 cases met een Cook's distance groter dan 0,00045693.

Als laatste wordt gekeken naar de DFFIT. De DFFIT geeft aan wat de verandering in de geschatte waarde van de afhankelijke variabele is, wanneer de observatie uit de analyse wordt gehaald. Een extreem hoge of extreem lage DFFIT-waarde betekent dat de

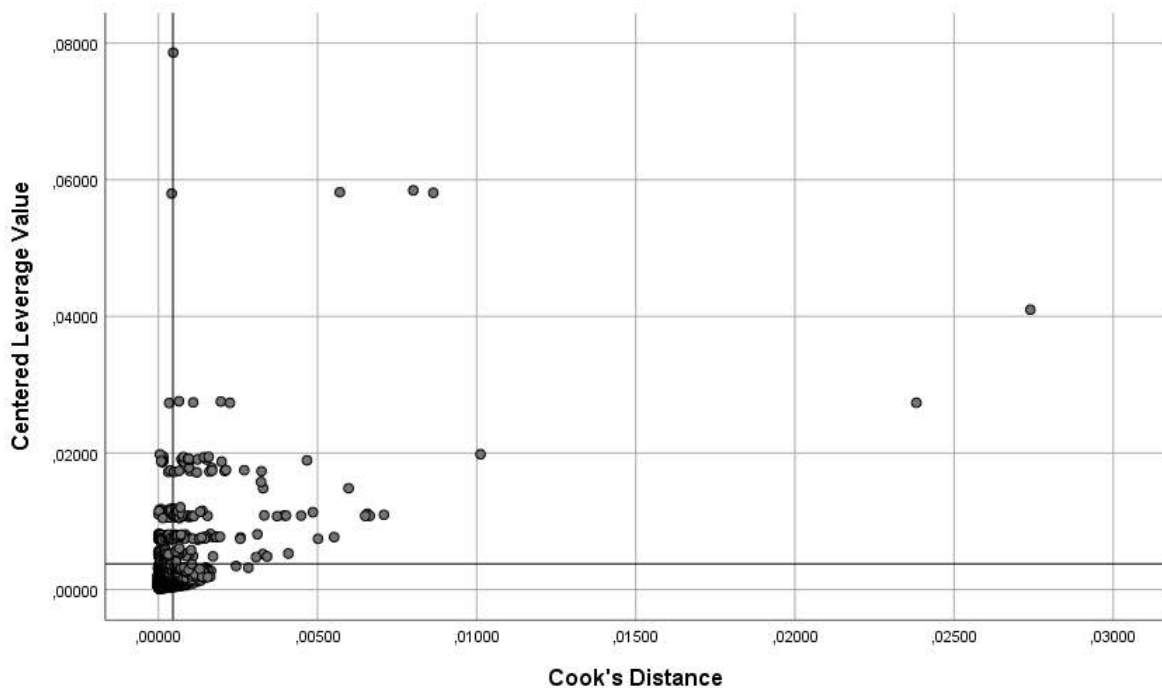
geschatte waarde van y veel veranderd als de case uit de analyse wordt gehaald. Om te kijken of er een problematische DFFIT-waarde is, wordt de vuistregel $3 \times \sqrt{p/n}$. In deze analyse betekent dat $3 \times \sqrt{11/8754} = (-)0,10634$. Er zijn 3 cases die groter zijn dan 0,10634 en er zijn 3 cases die kleiner zijn dan -0,10634.

```

SORT CASES BY LEV_1 (A) .
SORT CASES BY LEV_1 (D) .
SORT CASES BY COO_1 (D) .
SORT CASES BY DFF_1 (D) .
SORT CASES BY DFF_1 (A) .
GRAPH
  /SCATTERPLOT (BIVAR)=COO_1 WITH LEV_1
  /MISSING=LISTWISE.

```

Graph

In de bovenstaande grafiek worden de uitbijters weergegeven op basis van zowel Cook's Distance als de Leverage-waarde. Door het grote aantal observaties (grote N) zijn de grenswaarden relatief laag, wat ertoe leidt dat er visueel veel uitbijters lijken te zijn. Het is echter niet per se nodig om alle uitbijters te verwijderen. Belangrijker is om te kijken waar duidelijke sprongen optreden in de waarden, omdat deze kunnen wijzen op echt afwijkende punten. De oorspronkelijke grenswaarde voor de leverage was 0,00377. In de grafiek is te zien dat er rond een waarde van net onder 0,02000 een duidelijke sprong optreedt in de leverage. Daarom kies ik ervoor om alle observaties met een leverage

boven deze waarde te verwijderen. Alle cases met een leverage boven of gelijk aan 0,1717 worden verwijderd. Dit zijn 51 cases.

Voor Cook's Distance is het lastiger om een scherpe sprong te identificeren. Hoewel de oorspronkelijke grenswaarde op 0,00045693 ligt, kies ik er op basis van de verdeling in de grafiek voor om een conservatievere grens aan te houden. Observaties met een Cook's Distance boven de 0,00600 worden daarom verwijderd. Dit zijn 9 cases.
*outliers eruit.

```
USE ALL.
COMPUTE filter_$=(LEV_1 < 0.01717 & COO_1 < 0.006 & obs = 1).
VARIABLE LABELS filter_$ 'LEV_1 < 0.01717 & COO_1 < 0.006 & obs = 1
(FILTER)'.
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.
FORMATS filter_$ (f1.0).
FILTER BY filter_$.
```

*analyse opnieuw.

```
REGRESSION
  /DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N
  /MISSING LISTWISE
  /STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA
  /CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
  /NOORIGIN
  /DEPENDENT role_govt
  /METHOD=ENTER sex_new age_centrenen edu_centrenen
  /METHOD=ENTER diet_vegan diet_veg diet_flex
  /METHOD=ENTER LR_centrenen
  /METHOD=ENTER interactie_vegan_LR interactie_veg_LR interactie_flex_LR
  /PARTIALPLOT ALL
  /SCATTERPLOT=(*ZRESID ,*ZPRED)
  /RESIDUALS HISTOGRAM(ZRESID) NORMPROB(ZRESID)
  /SAVE COOK LEVER ZRESID DFFIT.
```

Model Summary^e

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,298 ^a	,089	,088	2,787
2	,552 ^b	,305	,305	2,434
3	,624 ^c	,389	,388	2,283
4	,625 ^d	,390	,389	2,281

a. Predictors: (Constant), edu_centrenen, sex_new, age_centrenen

b. Predictors: (Constant), edu_centrenen, sex_new, age_centrenen, diet_vegan, diet_veg, diet_flex

c. Predictors: (Constant), edu_centrenen, sex_new, age_centrenen, diet_vegan, diet_veg, diet_flex, LR_centrenen

d. Predictors: (Constant), edu_centrenen, sex_new, age_centrenen, diet_vegan, diet_veg, diet_flex, LR_centrenen, interactie_veg_LR, interactie_flex_LR, interactie_vegan_LR

e. Dependent Variable: Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van De overheid moet zich niet bemoeien (0) naar De overheid mag het gebruik van dieren als voedsel verbieden (10)?

Als we deze R^2 vergelijken met de R^2 van het model met outliers is er weinig verschil te zien. De R^2 is in het eerste model met 0,01 toegenomen, in het tweede model met 0,002

afgenomen, in het derde model met 0,002 afgenomen en in het vierde model met 0,002 afgenomen. De fit is door het verwijderen van outliers niet veel beter geworden. Daarbij zijn het gewoon geldige cases, dus is er geen reden om deze niet mee te nemen in de resultaten.

De vergelijking tussen de twee eindmodellen laat zien dat de hellingen voor de dieetcategorieën verschillen. In het volledige model (met outliers) hebben veganisten een sterker positief effect op acceptatie van overheidsingrijpen dan in het model zonder outliers. In het volledige model scoren veganisten gemiddeld 4,30 punten hoger dan vleeseters ($b_{\text{volledige model}} = 4,30; p < 0,01$), terwijl dit in het model zonder outliers slechts 2,70 punten is ($b_{\text{model zonder outliers}} = 2,70; p < 0,01$). Het effect halveert dus bijna, wat wijst op een gevoeligheid van dit effect voor extreme waarden of spreiding in de data.

Ook bij vegetariërs is een daling in de helling zichtbaar. In het volledige model scoren zij gemiddeld 3,07 punten hoger dan vleeseters ($b_{\text{volledige model}} = 3,07; p < 0,01$), terwijl dit in het model zonder outliers 2,31 punten is ($b_{\text{model zonder outliers}} = 2,31; p < 0,01$). Het verschil is kleiner dan bij veganisten, maar nog steeds substantieel.

Voor flexitariërs geldt hetzelfde: in het volledige model ligt hun score 1,88 punten hoger dan die van vleeseters ($b_{\text{volledige model}} = 1,88; p < 0,01$), terwijl dit in het model zonder outliers 1,62 punten is ($b_{\text{model zonder outliers}} = 1,62; p < 0,01$). Dit is een minder groot verschil dan bij de andere groepen, maar nog steeds een indicatie dat het effect iets zwakker wordt wanneer extreme waarden worden uitgesloten.

Samenvattend laten de resultaten zien dat de effecten van dieetkeuze op steun voor overheidsingrijpen in alle drie de groepen afnemen in het model zonder outliers, met name bij veganisten. De effecten zijn verder wel hetzelfde, wat betekent dat veganisten de grootste helling hebben, gevolgd door vegetariërs en flexitariërs. Ook zijn de hellingen nog significant en de resultaten ondersteunen de hypothesen nog steeds.

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	4,272	,039		108,722	,000
	sex_new	,937	,061	,158	15,384	,000
	age_centrenen	-,008	,002	-,044	-4,138	,000
	edu_centrenen	,436	,021	,222	21,007	,000
2	(Constant)	2,964	,044		68,048	,000
	sex_new	,178	,055	,030	3,233	,001
	age_centrenen	-,008	,002	-,041	-4,401	,000
	edu_centrenen	,229	,019	,117	12,353	,000
	diet_vegan	4,940	,258	,174	19,123	,000
	diet_veg	4,104	,109	,362	37,501	,000
	diet_flex	2,565	,057	,439	44,632	,000
3	(Constant)	3,465	,043		79,915	,000
	sex_new	-,021	,052	-,004	-,404	,686
	age_centrenen	-,004	,002	-,020	-2,342	,019
	edu_centrenen	,175	,017	,089	10,032	,000
	diet_vegan	3,611	,245	,127	14,719	,000
	diet_veg	2,987	,108	,264	27,753	,000
	diet_flex	1,922	,057	,329	33,687	,000
	LR_centrenen	-,394	,011	-,328	-34,487	,000
4	(Constant)	3,513	,046		75,894	,000
	sex_new	-,023	,052	-,004	-,442	,659
	age_centrenen	-,004	,002	-,021	-2,459	,014
	edu_centrenen	,176	,017	,090	10,099	,000
	diet_vegan	2,696	,633	,095	4,262	,000
	diet_veg	2,305	,201	,203	11,483	,000
	diet_flex	1,619	,139	,277	11,677	,000
	LR_centrenen	-,434	,018	-,361	-24,621	,000
	interactie_vegan_LR	,329	,250	,029	1,316	,188
	interactie_veg_LR	,186	,049	,060	3,823	,000
	interactie_flex_LR	,053	,023	,049	2,247	,025

a. Dependent Variable: Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van De overheid moet zich niet bemoeien (0) naar De overheid mag het gebruik van dieren als voedsel verbieden (10)?